

LADAKALNIS

3 (72)

AUKŠTAITIJOS NACIONALINIO PARKO LEIDINYS

2001 m.

**Šiame numerje
skaitykite**

*Apie ANP šventes
ir kasdienybę*

*"ŽIEZDRĖS" klubo
Linkmenyse*

TURINYS

PARKO GIRIU TAKAIS

D. Savickaitė	Grožis ar purvas žemės mūsų?	3 psl.
D. Savickaitė	Ne grabams medžius auginkime...	5 psl.
D. Savickaitė	Pagerbėme žemę	5 psl.
D. Savickaitė	Pieškime gamtoje	6 psl.
D. Savickaitė	Viktorina Tauragnuose	6 psl.
B. Lazauskienė	Linkmenų ekologų klubas “Žiezdrė”	7 psl.
D. Savickaitė	Aukštaitijos nacionalinio parko rubrika	8 psl.
D. Savickaitė	Sekminės	9 psl.
D. Savickaitė	“Valtininkų atostogos” Palūšėje	10 psl.
D. Savickaitė	“Žvilgsnis į praeitį Palūšės vasaroje 2001”	10 psl.
D. Savickaitė	Kaimo veidas – jo žmonės	11 psl.

VOLUNGĖ

E. Politaitė	Išmokau stebėti šalia esantį	14 psl.
R. Medeišytė	Pirmieji tiriamojos darbo žingsniai	14 psl.
N. Medeišytė	Laureatės darbo patirtis	15 psl.
V. Žukauskaitė	Aštuoni įrėminti žvilgsniai	16 psl.
D. Savickaitė	Verslas, kuriantis grožį	17 psl.
D. Savickaitė	Medžioklių šventė Vaišniūnuose	18 psl.
D. Savickaitė	Medkopis ANP	19 psl.
V. Marčiukaitis	Dvidešimtas šeimyninis žygis prasidėjo nuo Dringio	21 psl.

NORINTIEMS PAŽINTI GAMTOS PASLAPTIS

D. Savickaitė	Gimsta ekologinis klubas “Kretuonas”	22 psl.
D. Savickaitė	Renkame herbarą	22 psl.
D. Savickaitė	Sukruto medžiotojai	23 psl.
D. Savickaitė	Ar politizuoti ažuolynus	25 psl.
D. Savickaitė	Tradicija + Išradimas + Higiena	26 psl.

TAI IDOMU

D. Savickaitė	Nepaklūstanti dėsniams	27 psl.
D. Savickaitė	Lyg ir bjaurus, bet reikalingas	27 psl.
D. Savickaitė	Šis tas apie varnas	27 psl.

PARKO GIRIŲ TAKAIS

GROŽIS AR PURVAS ŽEMĖS MŪSU?

Visa Lietuva žino, kad Šuminų kaimas – kažkas gražaus ir paslaptingo. Juo grožėtis dažniausiai atvažiuoja artimiausiai esančių rajonų žmonės. Todėl dar sykį apie mūsų krašto legendą – Šuminus.

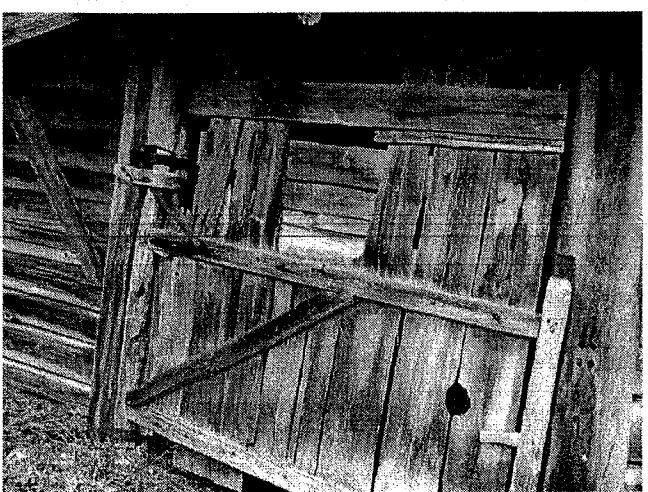
Lietuviškosiose enciklopedijose rašoma, kad šis kaimas istoriniuose šaltiniuose minimas nuo 1783 m. ir priklausė Ažvinčių dvarui. Aukštaitijos nacionalinio parko darbuotojams pavyko Vilniaus tijūnystės Linkmenų valsčiaus inventoriuje surasti jau 1554 m. paminėtas šias vietovės. Šis kaimas anksčiau vadintas Pabaluošiu, Užbaluošiu, Smaldiškėmis, Smalgiškėmis. Šie pavadinimai lyg ir nuoroda į toje vietovėje vyrausėi verslą – sielių plukdymą (pro jį éjo didysis sielių kelias) ir deguto varamą. 18 a. pabaigoje Lietuvos girių buvo suskirstytos smulkesniais vienetais ir sustiprinta miškų sargyba. Turbūt tuo metu ir todėl ant Baluošo ežero kranto buvo įkurdinta eigulio Antano Šumino šeima iš

netolimo Laukstenių kaimo. Spėjama, kad tai buvo 1972 - 1784 metų laikotarpiu. Kartu su minėta šeima čia įsikūrė ir Antano broliai Benediktas ir Andrius. 1851 m. Zarasų apskrities Ažvinčių dvaro inventoriuje kaimas aprašomas su 21 gyventoju. Maždaug tuo metu buvusios 3 brolių sodybų šeimos émė dalytis žemę, sukūrė atskiras sodybas. Taip susiformavo naujas gyvenvietės branduolys. Kaimo užstatymas dar kartą kito 20 a. pradžioje. Maždaug tokis išliko mūsų akims. Kad jis ir šiandien tokis archaiškas salygojo tai, jog jis gan atokioje vietoje – ant Utenos ir Ignalinos rajonų ribos. Dėl tos priežasties netapo kolukine gyvenvietė, nekentėjo „šviesaus“ kaimo kūrimo vajaus. Žemę gyventojai dalijosi rėžiais.

Šiandien kaimė kiek-vienas žemės lopinėlis turi savo istoriją. Ypatingai įdomus kluonas, kurio durys dar ant medinių vyrių, o jo gilumoje - jauja. Gaila tik, kad Jame šeimininkauja dvi

šeimos. Viena jų norėtu padaryti jų muziejumi ir iš to užsidirbtį pragyvenimui, kita – ne. Skaudu, kad tiek daug jo restauravimui žadėjusios visos Lietuvos valdžios nieko nepadarė, o ir dabartiniai įstatymai negina saugomose teritorijose gyvenančių. Gaspadoriai vis senyn, o kluonas – kiauryn... Viename iš kaimo pastatų ANP direkcija pradėjo kurti žvejo sodybos muziejų. Jo kūrimo darbuose vyriausias konsultantas – Vinca Šuminas. Visa tai norėdami pasakoti vaizdo juostos pagalba, su kolega A.Čeponių ir atvykome į Šuminus. Atvykę be galio apsižiugėme – tiek žmonių kaimė! – matyt, koks kaimo „festas“! Tikra sėkmė fil-

Nukelta į 4 psl.

GROŽIS AR PURVAS ŽEMĖS MŪSŲ?

Atkelta iš 3 psl.

sū", kur brolis broli... pačia tiesiausia šio žodžio prasme. Slegianti atmosfera kaime mums tikrai nepridėjo kūrybinių galių, bet skausmo prislegti žmones norėjo išsisakyti. Mus pabendrauti pakvietė téviškėje atostogaujanti G. Palunkišytė - Butavičienė. Kalbėjomės apie kaimo praeitį, jos jaunystę, Ignalinoje baigtą vidurinę. Moters akyse vis pasirodydavo ašaros. Plačiau jos išpuždžius tikimės pristatyti vietinės Ignalinos TV laidoję (jei tik dėl techninių ar kitokų sumetimų mūsų neišbrokuos). Ši moteris sakėsi, kad turi visas galimybes atostogauti prie jūros, bet ją traukia gimtinė, o vyras po daug atsakomybės reikalaujančio darbo nori ramybės. Bet ar yra šiame kaime ramybės? Ponia Genovaitė sakė, kad ir neramybė būna visokia - buvę be galio smagu, kai visi giminaičiai čia susirinko per Mindaugo karūnavimo dieną ir skaudu šiandien, kai brolis seserai žemės nepalieka... Skaudu ir dėl vadinamo "Bartuvos" kluono, kuris prieš dešimtmetį buvo vadinas svetimkūniu... Mano, t.y. autorės, akimis taip rekonstruotas kluonas geriau nei griuvėsių krūva paežerėje, nors šiam mano teiginiu ir šiandien yra stipriai oponuojančių bet kad jo šiandieninės veiklos vertinimas bus toks, tikrai nesitikėjau ir buvau labai nemalonai nustebinta. Viską vertindama laike, ponia Genovaitė sakė, kad pinigų turėjimas dar nieko ne-nulemia, gražu, kad šeimininkai išoriškai gražiai tvarkosi, bet šiame kaime savi dėsniai. Iš senų se-novės buvo sakoma, kad

Baluošas svetimų nepriima aukų nepasiémęs. Dar keisčiau skambėjo pokalbis vėliau. Bet piršosi mintis, jog šeimininkas Tautavičius nusprendė Baluošui atsilyginti - mat, laiks nuo laiko ežere pasirodo rusvas van-

Nenorėdami būti matulevičiškai vienašališki, apie kluono gyvenimą klausėme ir aktoriaus V.Tomkaus. Jis ši reiškinį vertino kaip normalią civilizacijos apraišką į Europą einančios Lietuvos kaime. Labai pa-

duo, skleidžiantis ne itin malonius kvapus. Tas gražus žodis - fekalijos... gražiausiai ANP ežere... Dar labiau šio kaimo dukrą stebina, kad įtakingiems šeimininkų svečiams iš Utenos rajono ir vietas aistros anksčiau ar vėliau nurims, įsivyravus palaiminga ramybė ir jis galės save realizuoti, vedamas ekskursijas po ši legendinį kaimą. Ir pasakos ne vien apie senuosius laikus, bet ir "Tado Blindos" filmavimo subtilybes... Čia vasaroti aktoriui labai gera, nors ūkininkauti nesiseka - iš kažkada užveisto daržo liko tik raudonieji serbentai, nes

guodė bendravimas su aktoriumi V.Tomkumi. Jis pamena tuos laikus, kai kai-

mas buvo labai vieningas, bėdoj viens kito nepalikdavo, tiki, kad visos aistros anksčiau ar vėliau nurims, įsivyravus palaiminga ramybė ir jis galės save realizuoti, vedamas ekskursijas po ši legendinį kaimą. Ir pasakos ne vien apie senuosius laikus, bet ir "Tado Blindos" filmavimo subtilybes... Čia vasaroti aktoriui labai gera, nors ūkininkauti nesiseka - iš kažkada užveisto daržo liko tik raudonieji serbentai, nes

mažulytė pirtukė, kažkada leista statyti kaip daug tautai nusipelnusiams kultūros veikėjui, stovi ant pačių šaltinių. Todėl čia vi-suomet vėsu, o pomidorų šaknys, įkastos greta buvusiame daržuke, iki rudes net sušilti nesuspėdavo... Kol vyriškis išraiškingai pasakojo apie nuotykius, patirtus čia jau 30 metų vasarojant, ponai Lilija Mulevičiūtė - žmona ir aktorė - ramiai sau čekšėjo žolės piovimo agregatu. Skirtingai nuo triukšmingo vyro, tai išskūnijus Ramybė. Kaip pati sakosi - kad frontas laimėtu, užfrontė turi būti tvirta. Regis, kad gyvenimas nepagailėjo šiai švelniabalsei moteriai išbandymų. Save ji realizuoja darydama, kurdama nuostabius paveikslus - plunksnų ir žiedlapų dainas: lengvas, tyras, subtiliai dainuojančias spalvomis. Net nežinau kaip kitaip juos pavadinti. Apie savo potyrius ponai Lilija nenorėjo kalbėti - tiesiog skaitė eiles - nuostabius pasakojimus apie save. Užsiminė, kad eiles - jos dienoraštis, o rašomas jis lyg išsigelbėjimas, lyg bausmė už tai, kad kažkada iš tokų savo mamos užsiėmimų šai-pydavosi...

Taip kartu su kaime būnančiais ir pergyvenome dieną. Kartu šiurpome nuo to, ką matėme ir girdėjome, kartu džiaugėmės, atraudi dar neišnykusį géri, pagarbą aplinkai ir istorijai.

Dalia SAVICKAITĖ

*

NE GRABAMS MEDŽIUS AUGINKIME...

Senovėje žmonės atlikinėdavo išpažintį Žemei, jai melsdavosi. Malda skambėjo maždaug taip: "Meldžiu tave, motina Žemele juodoji, maitintoja, meldžiu tave pats būdamas neišmingingas ir nuodėmingas – dovanok, kad trypiau tave kojomis, rausiau tave rankomis, žiūrėjau į tave akimis, spaudžiau tave lūpomis". Taip pagarbiai būdavo žiūrima į Žemę senovėje. Dabar jau praradome šitą jausmą. Net atvirkščiai – teršiamė ją kaip be įmanymadami. Užteršta milijonai hektarų žemės. Ir tai ne tik žemės ligos. Ivaario mis pakopomis šias ligas perserga visa, kas gyva. Kaip tai syklė, labiausiai užteršiami tankiai apgyvendinti rajonai.

Mėsos kombinatuose dirbantys žmo-

nės pasakoja, kokius neįprastus daiktus jie randą galvijų skrandžiuose. Tai ir spylgiuota viela, įvairūs varžtai, butelių stiklai, batai, plastmasiniai maišeliai... Aišku, kol vargšas gyvūnas buvo nužudytas, spėjo dar ilgokai pasirgti įvairiomis ligomis – leukoze, viduriavimu, vidurių pūtimu, nagų, ragų ligomis ir pagaliau... kempinlige. O visa tai – civilizacijos, t.y. mūsų – vyresniųjų brolių - dovanos.

Jei mes kuo greičiausiai Gamai ir viskam, kas gyva, nesukursime sveikų gyvenimo sąlygų, tai iš grabo savęs jau nebepakelsime. Kai mynинės Rusijos sveikatos apsaugos tarnybos teigia, kad jų šalyje kas dešimtas vaikas gimsta genetiškai nepilname-

vertis. Oficialiosios

Trainiškio qžuolas – gamtos paminklas

mūsų šalies ištaigos tą. Pvz., Japonijos gamyklu teršalų išmetimą kontroliuoja speciali elektroninė įranga. Jei gamykla teršalų išmeta daugiau nei nurodyta, suveikia automatika. Gamyklai nebeteikiama elektros energija, situacija išsi-aiškinusi inspekcija skiria baudą.

Pirmausia ekonomika turi pamilti ekologiją. Mūsuose dar visai nenaudinga būti švaria įmonė. Išivysčiusiose šalyse nešvarų fabrika, gyvulininkystės kompleksą sunaikintų baudos. Pats ekonominis mechanizmas nuo statybos darbų iki įmonės uždarymo turėtų saugoti gam-

Naujieji rinkos santykiai tuo pat metu ir taiso, ir sunkina šios problemos sprendimą. Kokiu priemonių imsimės? Tai priklauso tik nuo mūsų. Kovo 20-ają Jungtinės Tautos paskelbė Žemės diena. "Lietuvai pagražinti" draugija kviečia visus šalyje gyvenančius iki balandžio pabaigos tvarkyti ir puošti giminę žemę, sodinti medžius, kelti inkilus. Manau, užtektų kiekvienam prižiūrėti savo kiemą, savo gyvenamają aplinką – didesnė darbo dalis jau bus padaryta.

Paruošė Dalia SAVICKAITĖ

PAGERBĖME ŽEMĘ

Aukštaitijos nacionaliniame parke Žemės pagerbimo mėnesį vyko daug renginių. Susitikome su įvairių mokyklų ir organizacijų atstovais, ANP direkcijos teritorijoje, iškėlę Žemės vėliavą, atsisveikinome su lesyklomis ir visu būriu iškėlēme gandalizdži, kurį, remiantis liaudies tradicijomis, į aukštumas

palydint lytėjo moters ranka. Tikimės, kad greit už pilkapių ekspozicijos augančiuose medžiuose sukleketuos gandras, virš mūsų direkcijos jau antrus metus sukantis ratus. Bene didžiausio dėmesio susilaukė organizuota moksleivių piešinių aplinkosaugine tema paroda. Sulaukėme virš 200 darbų iš Di-

džiasalio, Linkmenų, Tauragnų, Reškutėnų, Kaltanėnų, Viidiškių, Ignalinos mokyklų, Ignalinos kultūros namų dailės studijos. Vertinimo komisijai teko gerokai paplušti. Vertinama buvo dviejose amžiaus grupėse: 1-6 ir 7-12 klasių. Po audringų debatų buvo nutarta 1-6 kl. grupėje pirmąją vietą skirti 2 kl. moksleiviams A. Pelanytei ir

L. Meškauskaitėi (50 Lt); antrąjai – 6 kl. moksleivei M. Gimžauskaitėi (20 Lt), trečiąjai – šeštokui V. Žukauskui (10 Lt). 7-12 kl. tarpe nugalėtoja tapo aštuntokė J. Drublionytė (50 Lt), antroji vieta atiteko 11 kl. mokinėi J. Smirnovai (20 Lt), trečioji – 11 kl. mokinėi R. Tomaševskai (10 Lt). Dalį piešinių autorai atsiėmė, o iš pačių geriausiu buvo

suformuota ekspozicija, kuri dabar puošia Miškų ir saugomų teritorijų departamentą prie Aplinkos ministerijos.

Nenusiminkite, jei šiemet likote neįvertinti. Kartu su jumis auga ir sugebėjimai. O konkursų darbus. Stebékite ir saugokite gamtą, išmokite ją matyti.

Dalia Savickaitė

Pieškime gamtoje

Vaizduojamoji dailė – vienas iš būdų ugdyti meilę gamtai. Vaikai labai mėgsta piešti. Piešimu jie pasakoja savo svajones, potraukius, pamąstymus. Padékime vaikams ir jie nustebins jus giliu pateiktos temos supratimu.

Veikiantys dailės būreliai, studijos galėtų organizuoti susitikimus su gamtininkais, mokslininkais, taip pat jojais. Tuose susitikimuose vaikai sužino daug naujo. Gamtininkai paaiškina subtilius gamtos gyvenimo dalykus, gamtinių reiškinį sąveiką, augalų bendravimą, dailininkai praturtina savo asmeniniais išgyvenimais, technikos naujovėmis. Jei pasisektų kartu organizuoti išvykas į gamtą, manau, pagilintume sugerbimą stebėti paukščius, vabzdžius, augalus. Ypatingai gerai, kai lankoma viena ir ta pati vieta – vaikai matą, kaip keičiasi aplinka

metų bėgsme – ji gyva, ji gyvena! Pieštukai, spalvos jiem padeda fiksuoti pokyčius. Dar viena šauni vaikų savybė – dažniausiai jie pradeda piešti, palaikydami vienas kitam kompanija, nes mažieji mėgsta būti kartu: vienas piešia – ir aš noriu. Čia tik betrūksta gero vadovo – parinkti intriguojančią temą, mokyti ir žaisti kartu, kad ir naujokams atsirastų noras užsiiminėti menu.

Būtina vaikus mokyti matyti gamtos grožį. Pastabumas – natūralisto bružas. Organizuojamos parodos skatina mėgėjus, atskleidžia jų sugebėjimus. Tai puikiai jau kelintus metus stebime Aukštaitijos nacionalinio parko direkcijos organizuojamose piešinių parodose. Vieni fiksuoja matytus dalykus, kiti mistifikuja, fantazuja, abstraktina. Vienas vaikas mato mišką gūdų, kitas – trapų,

trečiam laužas asocijuojasi su grėsme – gaisru, tuo pačiu autoriu ir jo draugus mokydamas tinkamai elgtis miške. Mažieji po eglėmis randa nykštukų, jie miške susitinka ne tik su savo pasakų draugais, bet ir išmoksta nusilenkti eglutei, pakvieti ją į svečius per Naujuosius. Idomu stebėti, kokie skirtinės vaikai – jei vienam tema "Paukščiai" kvies piešti paukščius, tai kitam norisi piešti inkilus ir lesyklas...

Kelionėse paruošti etiudai – nuostabi žaliaiva studijiniam darbui. Tai ne tik tikrovės fiksavimas, bet ir priežastis pakalbėti apie gamtos gyvenimą, gyvūnų biologiją. Vėliau tai nuostabi medžiaga, mokantis kompozicijos meno. Čia pravers ne tik patirti išpuožiai, bet ir ižymiai menininkų darbų analizė, pagaliau vienas kito darbų aptarimas bei profesionalų ver-

tinimas. Tai padeda vystytis analitiniam, kritiniams mąstymui. Juk visi mes norime, kad vaikai augtų geri, dori ir teisingi. Miške pasirodė žmogus, ginkluotas vartotojiška psichologija, – miško nelaimė.

Vaikų kūryba – tai netik piešinukai, graudinantys savo naivumą. Tai mūsų atšvaitas. Tai didelių problemų suvokimas, pilietiškumo ugdymas. Šie išgudžiai stiprėja, bėgant laikui ir mūsų šalyje atsiranda mokslininkai, poetai, gynėjai... Mokydamai mylėti laukus, miškus, paslaptinges ir painius kelelius, neprisklausomai nuo jų ateityje pasirinktos profesijos, ugdomė atsidavusius Žemei žmones.

Aukštaitijos NP Mokslo skyrius kviečia Ignalinos, Utenos, Švenčionių dailės studijų vadovus aktyvesniams bendravimui, siekiant igvendinti aukščiau išvardintus tikslus.

Paruošė Dalia Savickaitė

VIKTORINA TAURAGNUOSE

Legenda apie profesorę Eug. Šimkūnaitę mūsų tautoje dar labai gyva, nors jau penkeris metus nebeturime šios išstabios moters. Jos vardas suteiktas Tauragnų, kurių apylinkėse užaugo garsioji žiniuonė, mokyklai. Mokykla tuo be galio didžiuojasi ir visa savo veikla stengiasi išprasminti suteikto vardo savitumą. Mokykloje accentuojamas gamtos mokslų žinių gilinimas. O tam ji turi puikią mokomąją bazę – profesorė mokyklai testamentu palaiko 16 ha miško. Vertin-

dami šią dovaną, norėdami pasauliui plačiau pristatyti šią išstabią asmenybę jie jau įruošė E. Šimkūnaitės taką.

Profesorės gimtadienis minimas kovo 11-ą dieną, bet, manau, mokyklos administracija nenusikalto velionei minėdama jį vėliau – tuo metu, kai gamta bunda, kai vaikams jos gyvenimą galima aiškinti iliustratyviai. Garbingam profesorės jubiliejui ši mokykla šiemet suruošė dviejų etapų renginį. Balandžio 20-ąją į profesorės Eugenijos Šimkū-

naitės vardo Tauragnų mokyklą susirinko net šešių Utenos rajono mokyklų mažųjų gamtos mylėtojų komandos – Antalgės, Kuktiškių, Pakalnių, Saldutiškio, Sudeikių, Vaikutėnų. Tauragnų mokyklos direktorė Eugenija Kamarauskienė ir pradinių klasių mokytoja Gražina Grasišienė paruošė puikų projektą, gavo lėšų ir organizavo nuostabų, žaismingą, informatyvų konkursą. Po kūrybingų pristatymų vaikai varžėsi pasakodami apie profesorės asmenybę, stengėsi atpažinti augalus pagal lapus, sėklas, skaičiavoj medžių metus pagal rie-

ves, skanavo ir stengėsi atpažinti žolelių arbatą ir siūlė, kaip ją pritaikyti gydymui, ilgai ieškojo vietovardžių, ir augalų bei gyvūnų pavadinimų atitikmenų. Idomios buvo lauko užduotys: vaikai ne tik stengėsi pažinti medžius, bet buvo sužainindinti ir išsiminė Aukštaitijos dukros E. Šimkūnaitės darželio kompoziciją, augalų tame išsidestymą ir sudėtį. Konkurso pabaigoje nesustabdomyne liejosi dainos apie gamtą.

Tikrai nustebino puičios sudeikiečių žinios, bet neapdovanotų nelioko. Visi vienai ar k-

Nukelta į 7 psl.

LINKMENŲ EKOLOGŲ KLUBAS

"ŽIEZDRĖ"

Ignalinos rajono Linkmenų mokyklos ekologų klubas "Žiezdrė" įkurtas 1996 m. Šiais mokslo metais yra 24 nariai. Jame dalyvauja įvairių klasių mokiniai, apima 5-10 klasės. Stengiamės, kad visi mūsų vairai kuo mažiau kenktų aplinkai.

Klubo tikslai – ugdyti ekologinę mokinį kultūrą, praktiškai prisdėti prie aplinkosaugos. Užsiėmimų metu mokiniai atlieka praktines užduotis, savarankiškus ir tiriamuosius darbus. Jau penkti metai atliekami tiriamieji darbai. Jiems vadovauja Aukštaitijos nacionalinio parko ekologai A. Survilaite ir B. Šablevičius. Taip pat bendraujame su Botanikos instituto mokslininku V. Rašomavičiumi. Jau neįki mokslininkai

savo darbus pristato apskrityje ir respublikoje. Moksleiviai atsiveža apdovanojimus. Pernai N. Medeišytė apdovanota II laipsnio diplomu, o E. Politaitytė ir R. Medeišytė asmeninėmis dovanėlėmis.

Žemesniųjų klasių mokiniai atlieka paprastesnius stebėjimus: pumpurų išsiskleidimą, kas slepiasi gumbuose (surinkti ažuolo lapai), paukščių stebėjimai, pavasario reiškiniai. Mokinės sudarinėti mokomojius projektaus.

Organizuojamos konferencijos, seminarai, išvykos, susirinkimai, įvairios šventės ekologiniai klausimais. Dalyvaujame įvairiuose projektuose (Baltijos jūros projektas – fenologiniai stebėjimai, "Gamta šalia mūsų", "Grybų", "Rudens gėrybių" paroda, mugė, vaišės", parodos "Mano kolekcija", "Kalėdinės paukščių". Klubo nariai rašo rašinėlius apie savo augintinius su piešiniais, nuotraukomis.

Šiais metais klubo prezidentė J. Ogininskaitė, o pavaudotoja I. Meidutė. Mokinės labai paruošingos, atlieka visas joms pavedas užduotis. Šiais metais vykusiame konkurse "STOP – šiukslių invazija" mūsų klubo mokiniai užėmė 1-ąją vietą.

Keturi klubo nariai pakviesti dalyvauti Pabaltijo respublikų projekte "Pavasario reiškiniai".

Platėja mūsų vienuomeniniai ryšiai. Klubas aktyviai bendradarbiauja su prof. E. Šapokiene, kuri nuolat mums padeda, konsultuoja įvairiais klausimais. Palaikome glaudžius ryšius su Jaunujų gamtininkų centru. Kiekvieną pavasarį mokiniai atlieka pavasario reiškinių stebėjimais.

mus, dalyvauja Pabaltijo fenologinių stebėjimų projekte. Iš Estijos gavome padėką už stebėjimus.

Kiek plačiau apie mūsų renginius. Ruošime popietę "Mano augintinis". Tai buvo televizijos laida. Dalvavo Ignalinos kabelinė televizija.

Tradicinė rudens gėrybių paroda. Visą savaitę mokiniai ruošiasi šiai parodai. Mokykloje vyksta mugė – dvi dienas mokiniai prekiauja obuoliais, vynuogėmis, kepiniiais. Paskutinę savaitės dieną valgykloje organizuojama svaishių stalas. Dalyvauja visų klasių mokiniai su klasių vadovais, mokyklos administracija.

Klubo nariai organizuoja žaidimus, dainas, konkursus.

**Klubo vadovė
B.Lazauskienė**

VIKTORINA TAI RAGNUOSE

Atkelta iš 6 psl.

taip stengési. Nors jaunieji šeimininkai ir nedalyvavo konkursuose, bet puiškiai reprezentavo lietuvišką svetingumą – ne tik sveiki, atvykusiuosius savo programėlę, bet ir patys gaminio

apdovanojimų medalius. Malonu, kad šventėje apsilankė rajono švietimo skyriaus vedėjo vaduotoja Z. Mackevičienė, vyr. specialistas J. Paukštė. Mums – Aukštaitijos nacionalinio parko mokslo ir in-

formacijos skyriaus darbuotojoms – A. Survilaitei ir D. Savickaitei teko garbė pabūti vertinimo komisijos nariais, na, o mūsų kolega A. Čeponis filmavės jau trečiąjį šios mokyklos renginį gamtosaugos

tema žada įrašų juostą padovanoti mokyklai.

Kitą šeštadienį renginiai prof. E. Šimkūnaitei atminti šioje mokykloje tėsis. Čia meniniuose konkursuose varžysis vyresnieji mokiniai gamtosaugai. Konkurso

tema – "Žolių sakmės". Mokyklos direktoriė minėjo,

kad ir tai dar ne pabaiga – vasarą laukia jaunuju skulptorių stovykla.

**Dalia
SAVICKAITĖ**

AUKŠTAITIJOS NACIONALINIO PARKO RUBRIKA

Nuo šiandien jau dažname "Naujos vėgos" numeryje Ignalinos rajono gyventojai išvys rubriką "Nojaus laivas". Pats gyvenimas verčia ekologinio ugdymo temą išskirti bendrų problemų verpete, nes bekurdami stiprią technokratinę visuomenę mes dažnai užmirštame save, nors esame jos kūrėjai, jos egzistavimo pagrindas. Nesirūpindami savo išlikimo klausimais, mes galime "nu-skriausti" visą sukurtą sistemą, nes gali nebelekti ir jos vartotojo - žmonijos. Pavojingą - išnykimo - ribą pasauliye jau pasiekė kas ketvirta žinduolių ir kas aštunta paukščių rūšis, prie išnykimo slenksčio atsidūrė 16% spygliuočių medžių rūšių, gaminančių mūsų "degalus" - deguonį... Dabartiniame Lietuvos Raudonosios knygos sąraše yra 782 saugomų rūšių pavadinimai: 236 gyvūnų, 357 augalų, 130 grybų ir 59 kerpių.

Kodėl situacija ta po tokia grėsminga? Kodėl ji blogėja? Šiandien nenagrinėkime techninių kenkimo me-

chanizmų, pabandykime pagalvoti apie susidariusią dvasinę terpe tokiai neatsakingai veiklai. Mūsų protėviai – baltų ainiai: sėliai, skalviai, prūsai, galindai, jotvingiai, nodruviai... Kiekviename žemės pakraštyje, priklausomai nuo klimato sąlygų ir ūkinės veiklos lygio, buvo kaupiami savi pastebėjimai, formavosi sava filosofija, religija, prioritetų sistemas. Ir kaip viskas, kas amžių patirkinta, jie buvo protinči, verti dėmesio. Taip stebint gamtos gyvenimo pokyčius susiformavo įvairiausios mūsų protėvių šventės, kurias dabar vadiname kalendorinėmis. Tos šventės buvo pamatas susikurti krikščioniškai švenčių sistemai. Viskas pasaulyje auga ir proporcingai kinta, jei išlaikomi prioritetai. Juk niekur kitur krikščioniškame pasaulyje, bažnyčios nebūna taip išpuoštos žalumynais, kaip Lietuvoje, o kur dar teko matyti tokias verbas? Bažnyčia daug kam ta po dvasine atgaiva, o gal tai todėl, kad nepaniekino senųjų lie-

tivių pagarbos gamtai, gamtos gyvenimo pokyčiams. Filosofas A. Juozaitis teigia, kad pagarba senosioms tradicijoms (etnografija) yra labai atsieta nuo kasdienio gyvenimo. Mano manymu, iš ją žiūrime kaip į muziejinę vertybę neliečiamą rankomis, o ne kaip į kasdienio gyvenimo vyksmus. Paprasčiausias būdas – stebeti patiem: kaip gyvena gamta, kaip jos gyvenimo ritmai įtakoja žemės ūkio darbus, darbo-poilsio režimą, pagaliau tamsos-šviesos įtaką mūsų gyvenimui... Kalendorinės šventės gali padėti žmogui kitaip – atidžiau pažvelgti į supančią aplinką, atstatyti, ar bent jau priartinti prie senosios lietuvių vertybų sistemas, išmokyti saugoti gamtą, prižiūrėti ją, o tuo pačiu ir save.

Ekologinis ugdymas labai svarbus šiuolaikiniame pasaulyje. Pasirinkdami atitinkamą gyvenimo būdą, darome įtaką aplinkai, - kartais net nesuvokdami, kaip tai atsitinka. Kai kuri mūsų veikla gali turėti įtakos nepa-

žištamiems žmonėms ir tolimoms vietovėms. Ekologinių ugdymų galima įgyvendinti be papildomų pastangų, darbo išlaidų ir lėšų. Pažindami gamtą, jos gyvenimo dėsnius ir subtilybes, propaguodami sveiką aplinką sau ir savo vaikams, turėsime mažiau problemų ateityje.

Šiame skyrelyje stengėmės supažindinti su senovės lietuvių požiūriu į gamtą, patiekime įdomių gamtos gyvenimo faktų, džiaugėmės ir liūdėjome dėl regiono gamtosauginių reikalų. Šios laikraščio rubrikos sukurimą iniciavo Aukštaitijos nacionalinis parkas, tikėdamasis joje išvysti ne vien savo pasiūlytus straipsnius, bet ir kolegų iš Sirvėtos ir Gražutės regioninių parkų, urėdijos darbuotojų stebėjimų, gamtos apsaugos inspektorų informacijos, moksleivių gamtosauginės patirties aprašymų, žmonių dirbančių dvasinės ekologijos dirvonuose bei medikų, ūkininkų pamastymų šia tema.

Dalia SAVICKAITĖ

S E K M I N Ě S

Šiemet Sekminės labai vėlyvos. Rūpestingos Meironių šeimininkės jau gegužės viduryje išplukdė karvelės Pabiržės pusiasalin, bet nesibaigiantys susidomėjusiu skambučiai privertė pagalvoti apie šią šventę kiek kitaip. Nors informacijos apie šią šventę nesistengiame skleisti plačiai, kasmet ji sutraukia vis daugiau svečių. Visiems labai norisi pažiūrėti – kaip gi plaukia tos karvės, norisi gamtos žalumoje buities rūpesčių įkaitintą galvą atvésinti.

Lyg ir nieko blogo nerodami šios šventės metu sveteliai ištrypia žolę pusiasalyje, o jos kaimo karvutėms ir taip labai trūksta. Todėl Aukštaitijos nacionalinio parko darbuotojai ilgai galvojo, kaip ją padaryti prieinamesnę, kaip nepakenkti meironiškiams. Tad šiemet svečius kvietėme į poilsavietę už kaimo. Nors dangų vis aptraukiantys debesliai kėlė daug rūpesčių organizatoriams, šventė praėjo visai šauniai. Sekminių šventės gaspadinė su-

anūkėle pakvietė mar-gaspalvi "Kupolytės" ansambliečių būrių perburt Meironių kaimo gyventojų ir svečių. Eitynių dalyviai prie kiekvieno namo įsmiegė po berželį, kvietė gaspadorius palaukėn. Si eisena, matyt, ne vienam senesniams meironiškiui priminė jauystę – tai išdavė ne vieno akyse sužibusi ašarėlė. Lukaševičių kieme palaukėme at-plaukiančios karvutės, pabūrėme kitų metų orus, mesdami per ją kiaušinių ir patraukėme toliau. Gausus būrys svečių jau laukė poilsavietėje. Ir kokiom tik kalbom jie nekalbėjo – rusų, olandų,

anglų, vokiečių... Visi ragavo didžiulio šventės gaspadinės sūrio, anūkėlės dalijamų kiaušinių, gyrė Meironių kaimo moterų suroštą stalą. Klau-sėmės "Kupolytės" dainų, konkuruodami pynėme vainikus, skanavome žuvienę, stebėjomės, iš kur mūsų šalies svečiai taip gerai lietuviškus šokius moka. Besinaukstantis dangus praretino svečių būrių, išgąsdino mu-zikantus, bet užtrukusių ausi dar ilgai malonino viešnių nuo Dūkšto – Ašmiegienės, Snarskienei ir Vaškevičiūtės sutartinės.

Dalia SAVICKAITĖ

“Valtininkų atostogos” Palūšėje

Prasidėjo vasara Palūšėje. Birželio 9 dieną “Valtininkų atostogų” šventė į ją duris atvėrė nei lietaus, nei šiauraus vėjo nebijantys Palūšės valtinės šeimininkai – Kostas Danilevičius ir Šarūnas Janutėnas. Šventė, beje, kaip ir patys valtininkai, labai betarpisčia, savita ir graži. Kuklūs jos rengėjai visai be reikalo bijo viešumos, nes jų siūlomi šventės akcentai labai originalūs. Jau antrus metus šie jauni vyrai mašinų eskortu, papuoštu vėliavomis, lydimi garsinių signalų šventę pradeda apvažiuodami Aukštaitijos nacionalinio parko teritoriją mažuoju parko žiedu. Vėliau – futbolo varžybos. Varžybose dalyvavusi ignaliniečių komanda gali pasigirti – žaidė su legendiniais “biplani”-ais. O tai mūsų provincialioje padangėje ne kasdien padarysi. Ant vandens labai originaliai įruoštoje scenoje, puoštoje Editos Danilevičienės augalų kompozicijomis, vakurop, pučiant gan šaltam vėjui “dryžuotieji” valtininkai su savo artimiausiais idėjiniais draugais pradėjo ir muzikinę šventės dalį. Pasveikinę besiburbančią publiką visi kaip stovėjo, taip ir nėrė vandenin. Tuo pranešdami tau tai, kad miškuose jau žydi erškėtros – o tai – maudymosi ežeruose pradžios laikas. Visas scenos “servisas” ir vėliau vyko iš valčių – jomis buvo aplankomi besikeičiantys “Spirkū”, “Dvyvū”, “Biplanu” kolektyvai, aparatueros subtilybės, uždegami fakelai ir leidžiami fejerverkai. Išskirtinė renginio savybė - gyvas garsas. Viso

renginio metu valtininkai apsilankiusiuosius vaišino žuviene, žirnių koše su spirgučiais, anksčiau pasirodžiusiems ir alaus kliuvo.

Žiūri į visą ši geranorišką, betarpisčią publikos ir rengėjų bendravimą ir negali nesidžiaugti, kad Lietuvoje dar gali taip būti. Bet iš karto pradeda kurbeti profesinis klaušimėlis - iš kur lėšos, iš kur tokie – gan brangūs kolektyvai? K.Danilevičių ir Š. Janutėnai finansiskai šešetu šimtų parėmė valtinės draugai. Pasirodo ir šiais laikais dar gali taip būti! Geranoriškai nusiteikę kolektyvai koncertavo nemokamai, Ignalinos raj. paštas suteikė pastogę artistams, geranoriškai nusiteikę palūšiečiai – elektrą, tvarką renginyje saugojo globėjiskai nusiteikę Ignalinos policininkai, kuo galėjo prisdėjo ir turizmo centras “Palūšė” bei ANP direkcija, bet tai tik lašas bendroje išlaidų jūroje. Smarkiai sumažėjo šių jaunu, kūrybingų žmonių šeimų sąskaitos. Vyrai masto šiuolaikiškai – kiek idėsi, tiek sugriž (ne tik pinigų, bet ir dvasinės šilumos). Gerai, kad juos paremia ir jų moterys, vaikai. Jau šiandien tiek grojančiuju pasaulyje, tiek kitose įvairiausiose keliaujančiuju struktūrose Palūšės valtinė – mėgsta-ma susitikimų vieta. Būtų gerai, kad oras Lietuvoje būtų palankus jų verslui ir padėtų sukaupti fondą kitų metų šventei, garsinančiai Palūšę, demonstruojančią gimstančią naują kultūrinį renginių formą!

Dalia Savickaitė

ŽVILGSNIS Į PRAEITI “PALŪŠĖS VASAROJE-2001”

Lėtai Lietuvoje šiemet įsibėgėja vasara. Sunkiai šiemet ruošiamos šventės, nes finansų stygius jaučiamas visur. Negali nepasidžiaugti AB “Anykščių vynas” žmonėmis, kurie ir šiemet rado galimybę paremti tradicinę, jau šeštus metus vyksiančią šventę, skirtą Utenos apskrities žmonėms, svečiams iš arti ir toli. Aukštaitijos nacionalinis parkas ir “Anykščių vynas” jau šešti metai rengia turistinio sezono atidarymo šventę Palūšėje. Šiemet ji ypatinga. Pirmiausia – Palūšė mini savo 350-iasias įkūrimo metines. Kitas įdomus akcentas – atidaroma akmens amžiaus būsto ekspozicija ANP direkcijos prieigose. Hab. dr. A.Girininkas, konsultavęs ir padėjęs įročinti šią ekspoziciją, sako: “Kiekviename Aukštaitijos nacionalinio parko kampelyje susiduriame su čia gyvenusiu lietuvių genčių istorija – piliakalniais, pilkapiais, gyvenvietėmis. Juos ne taip greitai prakalbinsi. Ilgų archeologinių tyrinėjimų išdava – šis mažas žvilgsnis į Nalšios žemės prieistoriją. Prieš

Nukelta į 11 psl.

ŽVILGSNIS Į PRAEITI "PALŪŠĖS VASAROJE-2001"

Atkelta iš 10 psl.

Jus – akmens amžiaus būstas, senovės lietuvių supiltu pilkapio įranga. Spėjimai – atsargūs. Kol kas tai pavienės mintys apie prieistorę, kurioje dar daug ir šiandien neišnykusio aukštaitiškumo."

Apie šventę, įvykusią Palūšės kaime š.m. birželio 16 d., pasakojame plačiau. Jau nuo 10.45 kas pusvalandį iš Ignalinos autobusų stoties į Palūšę vežė ANP autobusas. Šventę prasidėjo 11.00 val. Palūšės bažnyčioje buvo laikomos mišios už Palūšę ir palūšiečius. 12.00 val ANP direkcijos prieigose šventę pradėjo "Kūlgrindos" ansamblis ugnies pagerbimo ritualu. Vėliau toje pat vietoje koncertavo "Sedula", "Čiulbutė", "Kupolytė". Klausydami šių folkloro ansamblių, žmonės aplankė akmens amžiaus būsto ekspoziciją. Ten matė ir kaip atrodė to laikmečio amatininkų darbai, galėjo pabendrauti su juos demonstruojančiais žmonėmis, patys ką nors pasigaminti to laikmečio dvasioje. Išbandė savo amatininkystės įgūdžius, 15.00 val. aplankė Ignalinos r. viešosios bibliotekos Palūšės filiale paruoštą parodą "Žvilgsnis į prieitį", pasakojančią Palūšės istoriją. 16.00 val. Informaciniame centre buvo atidaryta parapijietės A. Augulienės darbų paroda "Lietuviškas kostiumas XXI amžiaus moters akimis". Kas jau buvo pavargęs, išalkęs ar šiaip šiuolaikiškų pramogų norėjosi – nuo 15.00 val. galėjo dairytis paežerėje vykstančioje tautodailininkų mugėje, dalyvauti atrakcionuose. Čia, paežerėje stovinčioje estradoje, 18.00 val. Palūšės gyventojus sveikino Ignalinos r. savivaldybės žmonės, ANP direktorių. Ignalinos seniūnijos seniūnas įvertino tvarką sodybose. Birželio 13-15 d. buvo renkama gražiausia Palūšės sodyba, o tvarkingiausios sodybos šeimininkų seniūnas apdovanotojo savo sveikinimo metu. Kaimyninių vietovių dainininkai sveikinimais ir dainomis pradėjo linksmają šventės dalį. Organizatoriai šiemet stengėsi nenutolti

nuo pagrindinės renginio temos – pasižvalgymo po istoriją, tad vakarui pakvieti kolektyvai ir atlikėjai savo programoje pristatė senajį tautos muzikinį palikimą, kurio atlikimo maniera pritaikyta šiuolaikinio jaunimo ausiai. Tai Rugiaveidė, "Atalyja", "Ratuto". Renginio pabaigoje – 21 amžiaus kuokinė (išvertus i literatūrinę kalbą – šokiai).

Dalia Savickaitė

KAIMO VEIDAS - JO ŽMONĖS

Šiandieninė Palūšė – joje ir apylinkėse gyvenančių žmonių tvarinys. Šventės organizatoriai – Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija – labai džiaugiasi, kad Ignalinos r. savivaldybė, Ignalinos seniūnijos darbuotojai padėjo mums pagerbti šiandieninį Palūšės veidą kuriančius žmones. Mes

be galio džiaugiamės, kad Ignalinos rajono savivaldybės padėkos raštais buvo apdovanoti tiek daug Palūšei nusipelnę žmonės, kad tai padaryti galėjo iš atostogų atskubėjęs rajono meras Bronis Ropė, vicemeras Henrikas Šiaudiniš.

Daug rajono gyventojų "Mūsų miesteliu-

se" klausėsi Genovaitės Kisielytės. Ši devyniasdešimtmetė moteris yra nenusakomas išminties ir labai giedrios atminties žmogus. Pirmoje praėjusio amžiaus pusėje ši labai šviesios Kisielių šeimos atžala sugebėjo igyti aukštajį mokslą ir visa, ką igijo bekovodama už savo teises ir lietuwybę,

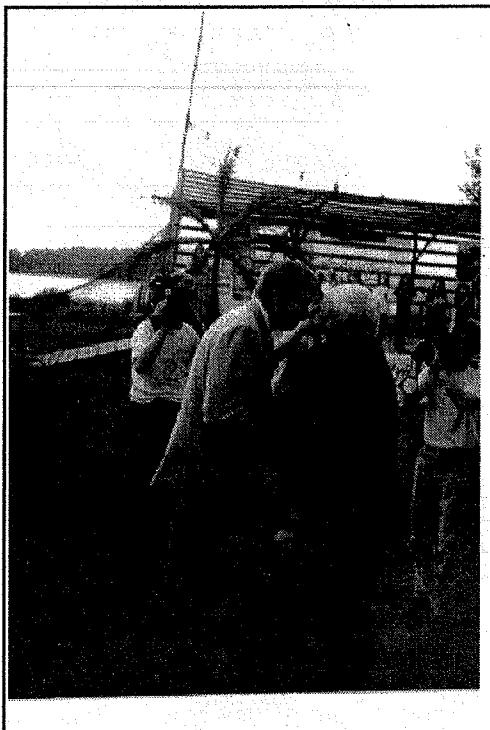
dabar perduoda norintiems tai žinoti. Ji ilgus metus yra šio kaimo išmintis, savo namuose sukūrusi nenusakomą aristokratų dvasią, sauganti unikalią patriotiškai orientuotą biblioteką. Gana išsamiai šios šeimos istorija, garbiosios Genovaitės gyvenimą savo kraštotoiriniame darbe apraše R. Ramanauskaitė.

Nukelta i 12 psl.

KAIMO VEIDAS – JO ŽMONĖS

Atkelta iš 11 psl.
nauskienė. Kaip geria buvo matyti šią išdidžią žilagalgvę nešina raštū, gautu iš laisvos Lietuvos valdžios, kurios atsiradimui atidavė tiek daug jėgų.

Kitas Palūšės stebuklas – kunigas Adalbertas Ulickas. Kai pagalvoji – kas šiandien būtų Palūšės bažnyčia – tas visur aprašytas, draudimais apipintas ir tik A.Ulicko saugomas pastatas, - kas būtų, jei gerbiamas kunigas nesirgtų už ją? Ar kam rūpētų pasiūlyti šio pastato remontui nors kiek medžiagų, jei ne atkaklūs kunigo žygiai? Tegul ir nepatinka kai kam jo pabarimai, bet kad

šventorius liko šventoriumi, net tais laikais, kai jo "naturėjo" būti, reikia dėkoti tik gerb. A.Ulickui. Kad bažnyčia sušvito naujomis spalvo-

mis, kad puošiasi naujomis skulptūromis, kad kunigas supranta, jog norint ją išsaugoti, pirmiausiai reikia išgarsinti, ir visomis priemonėmis tai daro, dėkoti reikia tik skaudžiam likimui čia atbloškusiam A.Ulicką. Ir kas galėjo tikėtis, kad lietuviška klasika, pa-

puošusi pirmajį Lietuvos 1 Lt banknotą tuo pačiu taip atkreips dėmesį ir į Ignalinos rajoną? Negali nepadėkoti šiam žmogui, kad bažnyčia taip pukiai išlaikyta, pa-

puošta, paversta kultūros židiniu. Daugeliui Palūšės svečių tądien kilo klausimas – o kas gi ta Ona Vi-

sia – mūsuose ji visuomet Onutė. Regis, tokia mažutukė, visuomet net ne bėganti, o tiesiog lekianti. Amžinai "dieluose", kaip šiam krašte sakoma. Užaugo Ignalinos apylinkėse, ilgus metus dirbo turistinėje bazėje – gal iš ten tas nenuilstamas noras ieškoti ir žinoti. Pats žaviausias Onutės bruožas – noras ir suge-

is tikro menas mokėti gražiai ir turiningai linksminčius, suburti žmones pokalbiui apie savo bédas ir džiaugsmus, tose šventėse atliepti į iprastas atitinkamai bendruomenei tradicijas ir vertybų normas.

Antanas Čekuolis – ilgametis Palūšės girininkijos girininkas ir dabar joje randantis ką veikti. Iš pažiūros

bėjimas burti Palūšės bendruomenę. Kiekvieną ji čia žino, moka gerąsią kiekvieno puses matyti. Kaip miela prisiminti jos organizuotas Sekminiu, Trijų Karalių, Derrliaus šventes... Kiek jėgų ir išmonės ji ten padėjo! Šiais laikais rūstus, bet labai linksmos sielos žmogus. Laimingas tas, kam teko girideti jį dainuojant. O kiek dainų daineilių, anekdotų jis žino! O šiame darbe negali nebūti rūstus. Visais laikais šiai girininkai tekėdavo atlaiky-

Nukelta i 13 psl.

KAIMO VEIDAS – JO ŽMONĖS

Atkelta iš 12 psl. Ti nesibaigianti turistų srautą, kuriems svarbūs tik jie patys, bet ne miškas. Mišką reikėjo saugoti nuo savų ir svetimų ūkininkauti ir ... pardaryti patrauklų atsilankantiems.

Konstantinas Daniilevičius – jauniausias šiame būryje ir be galos kūrybingas. Ignaliniečiai jį žino kaip įvairių etnografinių švenčių dalyvį, o Palūšėje jis pirmiausia – valtininkas. Jo, sakyčiau, valtininkystė įgauна vis patrauklesnių bruožų. Tai žmogus, galvojantis ne vien apie save. Kostas formuoja naują požiūrį į tuos triukšmingus, visur lendenčius turistus – tai verslas. Gerai sutvarkytas verslas – puikus pragyvenimo šalti-

nis. Yra ir kita Kosto pusė – menininkas. Jo drožiniai, kuriami darbai labai toli nuo šurmilio, kuriamė tenka ieškoti pragyvenimo šaltinio. Dievas jam daug davė – matyti grožį, ji kurti pačiam, juo puošti savo ir kitų aplinką.

Labai šaunu, kad Ignalinos seniūnijos valdininkai taip pat prisidėjo prie šio kaimelio žmonių paštelbėjimo. Romualdas Vapsva pasveikino kaimo senolę – Teresę Bileišienę. Jie taip pat išrinko ir gražiausias kaimo sodybas bei apdovanojo geriausiai besitvarkančius. Be galos šaunu, kad žmonės prisiskubė savo nesibaigiančiuose darbuose, dar sugeba rasti laiko grožiui puoselėti. Čia ir vėl

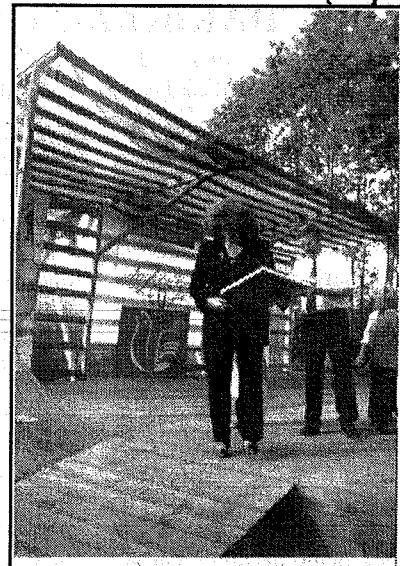
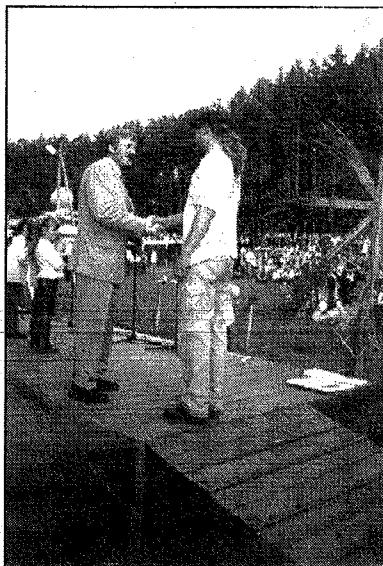
pirmoji dovanų pasiimti scenon lipo O. Visockienė. Jos sodyba įdomi su kauptu augalu įvairove, joje visur jaučiamā mylinti ranka. Dažnas, taip vadimos "žemutinės" Palūšės gyventojas būna pabartas kunigo, kad nesitvarko. Ir tam

vo sodyboje. Jos pastangos neliko nepastebėtos. Tad likusiomis dovanomis už grožį buvo apdovanoti kunigas A.Ulickas ir I. Gudeliénė.

Ir Aukštaitijos nacionalinio parko kolektivui norėjos pasidžiaugti artimiausiais kaimynais. ANP direktorius A. Panavas savo padėkas ir dova-

nas skyrė Palūšės bažnyčios parapijetei A. Augulienei, kurios muziejine veikla atkreipia ne vieno čia atsilankančio dėmesį. Jos, sakyčiau, ne etnografiški, o tiesiog lietuviškumu dveliantys kostiumai papuošė ir vykusj renginį. Ponios Aldonos rankomis siūtu aristokratisku

Nukelta i 16 psl.

Išmokau stebėti šalia esant!

Kai buvau maža, dovanų gavau kačiukę. Ilgą laiką ji gyveno mano namuose. Mažają kačiukę labai mylėjau, tačiau bėgant laikui jos netekau. Ši meilė katėms bei kitems gyvūnėliams mano širdyje išliko iki šių dienų. Kai pradėjau mokyties penktos klasėje, biologijos mokytoja Birutė Lazauskienė pasiūlė rašyti tiriamajį darbą. Tuo metu mano namuose jau gyveno katinas Jaunėlis ir papūgėlė Spyglys. Jie draugavo nuo pirmųjų dienų, kai tik atsirado mano namuose. Didžiuolė meilė gyvūnėliams norėjau išreikštį parašydama tiriamajį darbą. Pirmojo darbo tema buvo: Mano augintiniai katinas Jaunėlis, papūgėlė Spyglys ir jų keista draugystė. Tikslai: Susipažinti su namuose laikomais gyvūnais, ugdyti pagalbos ir atsakomybės už juos jausmą. Šiuos augintinius įsigijau skirtingu metu. Pirmą įsigijau Spygli, o vėliau katiną Jaunėlį. Abu augintinius stengiausi pri-

žiūrėti pagal nurodymus knygoje. Po kiek laiko pastebėjau, kad mano augintiniai pradėjo bendrauti. Beveik dvejus metus, kiekvienu dieną stebėjau jų draugystę.

Savo darbe aprašiau, kaip mano augintiniai bendrauja, ką valgo, kokiais žaidimais užsiima, ką mėgsta. Taip pat mano augintinis Jaunėlis lankėsi tarptautinėje kačių parodoje Utenoje. Ši mano darbeli papildo begalę Jaunėlio ir Spygliau nuotrauką, kuriose jie kartu įamžinti nuo pirmųjų dienų.

Kadangi patiko daryti pirmajį mokslinį darbą, nuspindžiau parašyti dar kitą, tačiau kitokios temos. Ilgai galvojusi ir mąsciusi pradėjau rašyti darbą, kurio tema: Linkmenų apylinkės vaistinėje augalai ir gyventojų požiūris į juos. Pagrindiniai tikslai: 1. Susipažinti su Linkmenų apylinkės vaistinės augalais, augančiais įvairiose augimvietėse: pakelėse, kultūrinė-

se pievose, pamiškėje, darže, pagrioviuose, miške. 2. Vaistinėje augalų rūšinė įvairovė, gausumas, paplitimas. 3. Vaistinėje augalų biologinis apibūdinimas. 4. Sudaryti vaistinėje augalų, esančių Linkmenų apylinkėje, herbarą. 5. Atkreipti dėmesį į vaistinėje augalų aplinką – ekologinę situaciją. 6. Augalinės vaisinės žaliavos apibūdinimas pagal jos gydomąjį pobūdį. 7. Sužinoti gyventojų požiūrį į vaistinės augalus: apklausti Linkmenų kaimo ir Švenčionėlių miesto, apylinkės žmones; susipažinti su Švenčionių vaisatažolininkais; apsilankytu Ignalinos miesto vaistinėje ir pas homoterapeutę gyd.

B.Karkliauskienė.

Iš viso surinkau 34 vaistinės augalus. Visą informaciją apie augalų radimvietes, rinkimo laiką, žydėjimo laiką, vaistams naudojamas augalo dalis, vaistinių augalų suskirstymą pagal veikimą, medžiagas, įeinančias į vais-

tingųjų augalų sudėtį, sutalpinau lentelėse. Taip pat apklausiau Linkmenų kaimo ir Švenčionėlių miesto, apylinkės gyventojus, kuo jie labiau pasitiki – vaistinės augalais ar cheminiais preparatais. Mane labai nudžugino, kad žmonės mielai atsakinėjo į mano pateiktus klausimus specjalioje anketėje. Suskaičiavus apklausos duomenis, paaiškėjo, kad labiau pasitiki ma vaistinės augalais. Kai lankiausi pas gyd. Beatričė Karkliauskienė, ji patvirtino, kad šiuo metu žmonėms yra atsibodė cheminiai preparatai ir labai populiarus gydymas vaisatažolėmis. Be to, lankiausi Švenčionių vaistinėje.

Su šiais darbais dalyvau Utenos apskrities konferencijoje ir respublikinėje konferencijoje „Jaunuji gamtininkų centre“.

Linkmenų pagrindinės mokyklos ekologų klubo „Žiezdrė“ narė

E. POLITAITĖ

PIRMIEJI TIRIAMOJO DARBO ŽINGSNIAI

Nuo mažų dienų domėjausi gamta. Rinkdavau įvairius augaliukus, vejodavausi skraidančius drugeilius. Jau 5-6 klasėse atlikdavau stebėjimus, praktinius darbus, fenologinius (pavasario, rudens) stebėjimus. Vyresnėse klasėse pradėjau atlikinėti sudėtingesnius darbus. Prieš du metus mokytoja B.Lazauskienė pasiūlė atlikti tiriamajį darbą. Aš mielai sutikau ir pradėjau rinkti papildomą literatūrą apie būsimajį mano tiriamajį darbą.

Darbo temą aptariau su Aukštaitijos nacionalinio parko mokslininkais: B. Šablevičiumi ir A. Survilaite. Tiriamojo darbo tema – „Ignalinos rajono Linkmenų seniūnijos buvusio Antalksnės kolūkio gyvulių fermų ir jų teritorijos augalai“. Pagrindiniai tikslai:

1.Gyvulių fermų padėtis prieš 10 metų ir dabar.

2.Gyvulių fermų teritorijos augalai anksčiau ir dabar.

3.Susipažinti su kiek vienos fermos teritorijoje

paplitusiais augalais.

4. Suskirstyti augalus pagal sistematines grupes teritorijose.

5. Išsiaiškinti, dėl kokių priežasčių kultūriniai, lauko, ezerų, pakrantės augalai skverbiasi į aplistą fermų teritorijas.

Dirbdama šį darbą, nufotografavau augalus, esančius fermų teritorijoje, surinkau virš 30 augalų, apibūdinau augalų rūšinę sudėtį, nustačiau žolių vystymosi greitį vegetacijos metu, suskirsčiau augalų tipus pagal ūglių aukštį, suskirsčiau augalus pagal pa-

siskirstymą augimvietėse apibūdinau žolių amžiaus grupes. Nustačiau, kokias būdais augalai paplito.

Dabartiniu metu fermų teritorijoje ganosi Antalksnės kaimo gyventojų galvijai. Savo darbą pristačiau Utenos apskrities konkurse, kuris vyko Ignalinoje. Kovo mėnesį buvau pakviesta dalyvauti jaunujių mokslininkų konkurse, kuris vyko jaunujių gamtininkų centre. Šiuose konkursuose buvau apdovanota asmeninėmis dovanėlėmis.

Linkmenų pagrindinės mokyklos ekologų klubo „Žiezdrė“ narė

R. MEDEIŠYTĖ

VOLUNGĖ

Laureatės darbo patirtis

Viskas prasidėjo prieš tris metus. Tuomet buvau devintokė ir mano biologijos mokytoja pasiūlė man atlikti tiriamajį darbą. Tada dar nežinojau, ką reiškia žodžiai – tiriamasis darbas, bet tai skambėjo labai patraukliai, tad neabejodama ištariau: taip (vėliau tas entuziazmas šiek tiek priblėso, bet pažadėjus mokytojai – niekur nedingsi).

Tų pačių metų pavasarį pirmą kartą apsilankiau Aukštaitijos nacionalinio parko direkcijoje ir tas apsilankymas nebuvvo paskutinis. A. Survilaitė ir B. Šablevičius man paaškino, kaip viskas turėtų vykti, ir pasiūlė temą: "Lauko ir daržo piktžolių paplitimas kultūrinių pievų giraitėse". Aptarėme temos tikslus, galimas išvadas. Vėliau prasidėjo pats maloniusias darbas: surinkti piktžolių herbarus ir augalus nufotografuoti. Tai nebuvvo sunku, nes kas yra piktžolės, tikriau siai, suvokia visi ir vė-

liau visą savo darbą teko išdėstyti popieruje ir viską pagrįsti moksliškai. Tad apie patį darbą. Mano tyrimo objektai – Pagrūžinio ir Antaniškės giraitės, kitaip – miškeliai, apsupty dirbamų laukų, kultūrinių pievų. Aišku, pirmaisiais darbo metais surinktų augalų kiekis buvo gan mažas. Ir mano rastos piktžolių rūšys: didžioji dilgėlė, dirvinė usnis, varputis, dirvinė pienė, dirvinis asiūklis, paprastasis kietis. Sudariau augalų pasiskirstymo lenteles, o tai žmonių kalba reiškia, kad pažymėjau, kur piktžolių rūšių rasta daugiau – ar giraitės viduryje, ar pakraščiuose. Pasiūtvirtino hipotezė, kad piktžolių rūsinė įvairovė gausėsne giraičių pakraščiuose. Parašius darbą, dar sunkesnė užduotis – ji pristatyti ir apginti. Dalyvavau respublikiniame, zoniniame tiriamujų darbų konkursuose ir su viskuo neblogai susidorojau. Pirmieji mano darbo vaisiai – III

*Bulvių atliekų krūva
Pagrūžinio giraitėje*

Antaniškės giraitė

laipsnio diplomas respublikiniame konkurse ir paskatinimas zoniniame. Dar vieneri metai prabėgo nepastebimai. Tęsdama savo darbą, antraisiais metais augalus skaičiavau tranzekto metodu. Lankantis Botanikos institute juo įvertinti augalų rūšinę įvairovę pasiūlė V. Rašomavičius. Remiantis šiuo metodu Pagrūžinio giraitėje augalus skaičiavau trimis kryptimis, kas 10 metrų, 1 m² plote. Šioje giraitėje pažymėjau net 49 sąlyginius kvadratelius. Antaniškės giraitėje augalus skaičiavau dviem kryptimis, kas 20 metrų ir iš viso pažymėjau 10 kvadratų. Sudariau diagrame, lenteles, kokių augalų rūšių giraitėje daugiausia ir nustačiau, kad dažniausias ir gausiausias augalas – pa-
prastojo žemuogė.

Tada susidūriau su problema – ką vadinti piktžolėmis, nes giraitėje kad ir dilgėlė yra miško bendrijos augalas. "Žinau, kad nieko nežinau" – ir čia be A. Survilaitės

ir B. Šablevičiaus pagalbos nebūciau išsivertusi. Jie man pasiūlė pakeisti tiriamojo darbo pavadinimą į: "Netipiškų miško augalų paplitimas ir pasiskirstymas laukų giraitėse". Aš taip ir padariau. Mano triūsas neuėjo veltui, nes už tiriamajį darbą respublikiniame konkurse gavau II laipsnio diplomą. Šiais metais vėl atlikau skaičiavimus ir belieka tik parengti visą informaciją. Yra ką veikti, tik reikia didelio noro ir užsispyrimo. Ačiū už pagalbą A. Survilaitei ir B. Šablevičiui.

Norėčiau paskatinti ir kitus moksleivius užsiimti tokia veikla, nes tai tikrai labai praverčia, ypač jei savo ateitį nori susieti su gamtos moksais. Išmoksi dirbtį praktiškai gamtoje, igysi daugiau pasitikėjimo savimi, nes jau nuo šios akimirkos esi jaunasis moksliškininkas.

Linkmenų pagrindinės mokyklos ekologų klubo "Žiezdrė" narė

N. MEDEIŠYTĖ

AŠTUONI IRĖMINTI ŽVILGSNIAI

Rudenėjant pražysta miškai: jų žalias apdaras per vasarą glamonėtas, jos spinduliu prisigeria, ima spalvą keisti. Pulkais ir voromis paukščiai patraukia kelionėn, subliūksta palapinių miesteliai paežerėse. Nutyla visa. Gamta savo žavesiu ir ramybe ima vilioti potetus, tapytojus.

Tuštėjančioje Palūšėje buvo prisiglaudę menininkai iš Panevėžio zonos. Kaip sakė jų vadovas Vidas Mažukna, formuojant vykstančių į Palūšę grupę, stengtasi labiau suburti peizažistus, mat ko gi kito, jei ne gamtos grožio ieškoti išsiruošta. Norą čia keliauti rodė gal penkiolika Panevėžio krašto tauto-dailininkų sajungos narinių, bet, kaip dažnai būna, vieniems planus sumaišė šeimyniniai reikalai, kitiems – bulviakasis, tretiems, po katastrofos JAV, grėsmingai arti pasirodė esanti nuo Palūšės... Ignalinos atominė elektrinė. Žodžiu, į autobusiuką kai sėdo nė dešimties nebuvo. Bet

užtat matytumėt, kaip šviečia jų veidai, girdėtumėt, kokiais komplimentais mūsų kraštui jie žarstosi! O pažiūri į jų darbus ir jauti, su kokių užsidegimu tapyta, kaip gražiai viskas pamatyta, perteikta, kokiom spalvom išprasminta. Ir nors jie dienų dienas praleidžia vieni šalia kitų, tai visai netrukdo jiems išlikti giliai individuiliems, net į tą pačią Palūšės bažnyčią žvelgiant. Daugelis jų neatsispyrė pagundai ją ne tik atminty, bet ir ant drobės išsivežti. Ir mūsų ežerų mėlis smarkiai pamažino dailininkų mėlynų dažų atsargas.

Daugelio darbuose – ir šiūmetinis grybų lieetus. Žinoma, baravykai, pačių surasti, išrauti, jau suvalgyti, bet – jamžinti. Kaip ir skanios lydekos, ir dvasią uždegantis vynas.

Nors plenero dalyviai nėra užkietėjė profesionalai-tapytojai, bet be tapybos savęs jie tikrai neįsivaizduoja. Kai kam tai tapo ir vieninteliu

pragyvenimo šaltiniu. Jie pripažįsta, kad poreikis puošti buitį dailininkų darbais yra nemažas, tad galima ir išgyventi, jei buvo lemta gimti menininku ir laiku tai suvokti. Net ir parduodam, dovanodami, tiesiog išdalydami savo darbus, jie visi yra surengę dešimtis personalinių ir bendrų parodų, tad gerai žinomi menu besidomintiems.

Vienumuoj kuriantis Zigfridas Zoltneris, draugiškas moterų trejetukas (Stasė Mikeliūnienė, Birutė Macytė ir Aldona Klesevičienė), šeimyninis Liucijos ir Jono Dailidėnų duetas, smagiu biržiečių (Eugenijaus Balčiūno bei Kęstučio Preidžiaus) draugija – regis, visus išvardijau, kurie čia atvyko ir dievagojosi, dar ne kartą norėtų čia sugrįžti. Pailseti ir dirbtai, dirbtai. Visų kambariuose dar kvepia dažais, dar neišdžiūvusios drobės, dar nebaigtas kūrybinis procesas. Dirbo jie, vieni į kitų darbus pasidairydami, bet, kaip visi kone vienu

balsu tvirtino, vieni kitiems nepavydėdami drąsesnio potėpio, sodresnės spalvos ar lakesnės vaizduotės. Pro kurį langą pažvelgsi, kokion pusē nuo Palūšės žengsi – gyvi paveikslai tiesiog akyse rėmų prašosi.

Dailininkai, organizavę Palūšėje plenerą, prieš savaitę tarsi paukščiai išplasnojo. Bet prieš tai suteikė galimybę visiems savais darbais pasigrožeti, o dėkin-gumo vardan paliko po vieną paveikslą turizmo centru "Palūšė", mat labai jau jiems čia patiko, visi nepailsdami gyre turizmo centro vadovą Juozą Radzevičių, nuolat juos globojus, dėkojo Aukščiausiajam už atsiustą gerą orą, leidusį klajoti, ieškoti, matyti, tapti.

Nors daugelis menininkų ir anksciau buvo pažiastami, savo drabus eksponavę ne vienoje parodoje, Palūšė, tikėkimės, jiems išliks ir kaip gražaus bendravimo, smagiu vakaru, geru išpūdžių kaimas, į kurį norësis grįžti. Mintimis, darbais ir... greitu autobusiuku. **Vida Žukauskaitė**

KAIMO VEIDAS – JO ŽMONĖS

Atkelta iš 13 psl.
lino kostiumu (o regis tokia grubi materija!) vilkėjo ir renginio vedančioji. Parko darbuotojų akį džiugina ir kaimynystėje įsikūrusi Irenos ir Jono Veličkų sodyba. Joje ne tik gražu, joje ne tik kaimo turizmas klesti,

bet ji šioje archaiškoje aplinkoje sugebėjo tapti itin modernia, aukštus šiuolaikinio turisto poreikius tenkinančia sodyba. Tai kruopštus, nuolatinis ir ganetinai sekinantis šeimininkų darbas. Džiaugiamės, kad turime pasitempi skatinančius

kaimynus. Na, o kasdienėje parko veikloje nuolat bendraujame su Ignalinos seniūnijos vardu R. Vapsva. Tenka ir pasibarti, bet dažniausiai sutariame ir jo padedami galime pasiekti, kad centrinė ANP gyvenvietė, reprezentuojanti patį parką, nuolat būtų patraukli atsilankantiems.

Kad 350-aji gimtadienį

šiemet mininti Palūšė tokia jauna, gyvybinga, graži šiandien – visų čia paminėtų ir nepaminėtų žmonių nuopelnas. Visų, kurie stengiasi, ir visų, kurie žmonių pastangas sugeba pastebeti ir ivertinti, nuopelnas. Tai skatina būti drauge, kartu kurti.

Dalia Savickaitė

Visuomet staigi, darbais apskrovusi Ignalinos turizmo informacijos centro direktoriė Edita Kondrotienė prisiminė mano prašymą ir kelionėn po Aukštaitijos nacionalinio parko teritorijoje išikūrusias kaimo turizmo verslu užsiimančias sodybas pasiémė ir mane. Aišku, nesuspėjome visų apvažiuoti, nes kiekvienoje sodyboje savi rūpesčiai ir klausimai, o dar reikėjo išdalyti anketas, kurios vėliau bus panaudotos, leidžiant reklaminius katalogus, o dar ataskaitų prieriai...

Na, bet apie tai, ką suspėjau pamatyti. Palūšėje jų trys – Veličkų, Ribokų ir Čepulių sodybos. Veličkų sodyba ne tik preciziškai švari, bet ir labai šiuolai-kiška. Ne kiekvienas atvykstančiam gali pasiūlyti ne tik patogumus, bet ir žalioje pamiskėje įrosto teniso kortą. Ponas A.Ribokas džiaugėsi, kad nuolatinis Editos kalbėjimas privertė įsiruošti ir antrą namo aukštą. Idomu, kad senovinė spinta čia puikiai dera su akinančia šiuolaikinio sanitarinio mazgo įranga. Šeimininkas ruošiasi gaminti "tautiskus" baldus, įrosto poilsio zoną. Čepuliai apsilankantiems siūlo ne tik ramų poilsį pamiskėje, bet ir medutę su ožkos pieneliu. Toliau mūsų keliai nuvingiavo link Antalksnės. Ten, visai paežerėje – neįtiketinoje ramybėje išikūrusi svetinga. Gaila, nebuvo šeimininkų

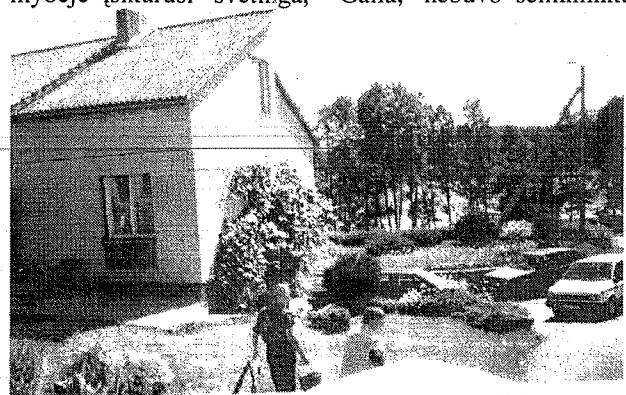
VERSLAS, KURIANTIS GROŽĮ

jauna Žilėnų šeimyna. Tuo met, kai šeimininkas "šeimavo" daržus, vikri šeimininkė aprodė "palocius". Neįtiketinai vientisai namas priderintas prie supančios aplinkos – regis, laiptų turėklai iš obels išauga. Namai šlaite – tad pakilęs į jį laiptais ir iėjës pro vienas duris, pro kitas gali išeiti "stačiai" ant žemės, o kur dar namo apačioje išikūrusi jauki svetainė, kurioje taip gera šią karštą vasarą. Kadangi esu šiokia tokia gamtosaugininkė, domėjausi, kaip šalinami "atidirbę" vandenys. Ir čia jokių prie-kaištų – viskas švaru ir pagal reikalavimus, nes, prieš pradédami verslą, visi turi atlaikyti griežtus priežiūros reikalavimus. Iš šios žalios oazės pasukame link civilizuotų teritorijų – į Linkmenis. Šios apylinkės seniūno J.Aleknos šeima tik tik išibégėja šiame versle. Planų planelių visokiausiu. Iš šio šeimininko sodybos atsiveria puikus vaizdas į ezerą su itin patogia prieplauka, o sodybos aplinką puošia netradiciniai akcentai. Nustebino giminiacių Jurgelevičių sodybos. Dailios ir Arvydo Jurgelevičių – balto mūro su pritrenkiančio grožio gelynais, pa-vėsinėmis, įvairiausiu poilsio inventoriumi. Joje pasijutau lyg ne Lietuvoje būčiau. Neįtiketinai europietiskai švaru ir spalvinga.

Gaila, nebuvo šeimininkų namuose. Ni-jolės ir Vain-dojo Jurgelevičių sodyboje, prisiglaudusioje po didžiu-liais medžiais, taip pat be galos varu ir jauku, bet jau lietuviškes-nis" kraštovaizdis. Čia ūkininkauja-ma ne kon-trastuo-jant, o "taikantis" prie aplinkos subtilybui. Šeimininkai svečius pri-minėja rekonstruo-toje buvusioje pirtelėje,

kiek tolėliau nuo pagrin-dinės sodybos, ant ezero kranto. Ten tikrai galima patirti miestiečiams taip reikalingų, nevarginančių kontaktų su tyla, tikra gamta. Jauna, energinga šių namų šeimininkė dar turi įvairiausią planą. Toliau vieškeliu bildėjome link Ginučių. Čia visai netikėtai atsidūrėme "kūrybi-niame procese". Ignalinoje nuolat gyvenančio šeimininko A.Kindurio sodyboje žmonės jau gali išsėtis, bet neramus ir ieškantis šeimininkas, išgyrës skatinančią veikti Ignalinos turizmo centro veiklą, puolė rodyti ką tik iškastą kūdra, berenkančią vandenį iš šaltinių, išvalytą aplinką ir būsimają banketų salė-muziejų. Gražu, kai žmonės nūdienos puryne dar mato, ką gražaus gali padaryti sau ir aplinkai. Vėliau užsuko-me į dvi jau geriau pažista-mas – V.Gaidelio ir R.Mak-simovičių sodybas pačiuose Ginučiuose. Bet mano,

Dalia SAVICKAITĖ

MEDŽIOKLIU ŠVENTE VAIŠNIŪNUOSE

Rugpjūčio 11-ąją Lietuvos medžiotojų sajungos Ignalinos skyrius viesus savo organizacijos narius – medžiotojus ir jiems prijaučiančius sukvietė į tradicinę medžiotojų vasaros šventę. Kasmet šventė vyksta Vaišniūnuose – ant rubėžiaus. Prisiminus istorią, reiktu pasakyti, kad

žavesi, kad sugebėtų būti geresni supančiai aplinkai? Kaip išbraukti nors per šventes iš savo gyvenimo tą nelemtą konkurenčią, kuri pribraigė jau ne vieną Lietuvos žmogų? Tokios mintys užplūdo, kai vėl išgirdau apie organizuojamą šventę. Nors imk ir pasakyk – mieli vyrai, jūs tu-

tojai – sportines varžybas. Gaila, tik kad mūsų pasitarimas vyko pirmadienį, o šventė – šeštadienį. Tai labai trumpino pasiruošimo laiką, juolab, kad tuojo po to – trečiadienį savo eilės laukė gan problematiška Medkopio šventė. Paateikdami programą, sužindinome medžioto-

gėrio ir blogio. Iki brakonierystės dažnai... vienas žingsnelis. Skaitoma poezija norėjome priminti, kad žvėrys taip pat jaučia baimę. Dažnai sakoma, kad sudiržusios medžiotojų širdys nepajėgia suvokti grožio, muzikos, poezijos... Mano nuostata kita – nėra to nesuprantančių: yra žmonės, kuriems laiku nebuvó skaitoma poezija, demonstruojama paroda ir t.t. Žmogus sukurtas tam, kad siektų gėrio ir grožio – tai niekada nebūna per vėlu. Tiesiog velyvesniame jo gyvenimo etape tai turi susišaukti su patirtais išgyvenimais ir pomégiais. Medžiotojai – nors ir pasirinkę žiauroką hobį – taip pat žmonės. Visa aukščiau pasakyta dera ir jiems. Ir dar – reiktu atsiminti, kad jie ne tik Raudonkepuraitę išgelbėjo, bet be jų pagalbos šernai nuknusti pamirkėse aušančias bulves, mus kandžiotų pasiutę žvėry, o briedžiai išnaikintų miškų jaunuolynus. Taip juos vertindama ir išdrisau pasiūlyti poetizuotą programelę, na, o vėliau juos linksmino A.Lemanas. Išradingoji ir pailsusi po sportinių kovų didžioji dalis medžiotojų kurybingai leido laiką. Man, vėliau tapusiai šio renginio stebėtoja, prastą išpūdį sukūrė kai kurių medžiotojų būrelių atstovų kategoriskumas. Kai kurie būreliai netoleravo siūlomos programos – nors,

Nukelta į 19 ps.

Medeinė sveikina šventės dalyvius

per kapinaites éjo Lietuvos-Lenkijos valstybių demarkacinė linija. Tad, greičiausiai, kol šventės dalyviai linksmintosi prie miškininkų vilos vienoje valstybėje, jų mašinos stovėjo kitoje. Paprastai tai labai vyriška šventė su tvirtai suręsta sportine programa. Jau keletą metų stebéjau ją iš šono ir vis galvodavau – visą gyvenimą vyrai kovoja dėl geriau apšviestos vienos po saule ir net susirinkę į šventę daro tą patį. O kada jiems ilsėtis, kada pajusti savo hobio

rit tokią žavią savio hobia mitologiją! Ar bent patys apie tai žinot? Gerai, kad Ignalinos rajono skyriui priklauso ir Aukštaitijos nacionalinio parko teritorijoje medžiojantys „Uđros“ vyrai. Jie jau dalyvavo apeiginėje medžiotojų programoje per ANP vykusią šventę. Jų siūlymu „sprendžiančioji“ medžiotojų valdybos dalis atvyko su „oficialiu vizitu“ į parką. Jo pasekoje sutaréme, kad kiekvienas turi daryti tai, ką moka: kultūrininkai iš ANP ruoš programėlės maketa, meninė-pažintinė ir pramoginė dalis, medžio-

jus su jų keistaja deive Medeine, parodėme išivaizduojamajį aukojimą jai, nušovus žvéri ar paukštį. Medžiotojų „kasta“ ir šiandien turi gausybę muzikinių bei kitokių tradicijų. Pagoniškos tradicijos Lietuvoje buvo labai gajos – net kungiakštis Mindaugas, jau priėmęs krikštą, jų laikėsi. Ir laidodavo medžioklius kitaip – į kapus dėdavo lūšies ar meškos nagų, idant lengviau būtų kabintis į slidų kalną, siekiant pomirtinės gerovés. Tai lyg ir nusako „slidoką“ medžiotojų gyvenimo būdą. Jų hobis nuolat balansuoja tarp

MEDŽIOKLIŲ ŠVENTĖ VAIŠNIŪNUOSE

Atkelta iš 18 psl.

mano supratimu, tai galėjo sėkmingai išdiskuoti valdybos posėdžiuose. Tuomet ne reikėtų patiemis gadinti savo nervų sistemos, o ruošėjus statyti į keblią padėti. Kitas pritrenkiantis dalykas - šaudymo varžybos. Vyriškos didybės subtilybų suvokimas - sudėtingas mokslas, bet niekad nemaniau, kad taiklumas vos ne gyvybės ir mirties klausimas. Čia tiesiog stebino kai kurių būrelių atstovų kategoriskumas - pasigedau elementaraus humoro jausmo. Nugalėtojo neigimas įgavo tiesiog nemalonias formas. Kai vėliau pasidomėjau varžybų taisyklemis, nuosirdžiai nustebau, kad šventės organizatoriai, vertinimo komisija leidžia tokį brutalų neigimą, kai numatytuose reikalavimuose tokis šaudymas leidžiamas. Belieka galvoti, kad organizatoriai sutinka, jog jų sukurtos varžybų taisykles - netobulos. Gal reikėjo tai pripažinti? Galiu tik dar

kartą pasakyti, jog šventės yra tam, kad vienems joje esantiems būtų gera. Tai neturėtų būti kažkokiu sąskaitų suvedimo ar simpatijų apraiškos.

Dažnai bendrauju su medžiotojų moterimis. Tai kantriai grįžtančios laukiančios, tėvystės rūpesčiuose pavaduojančios, pagaliau, padedančios laimikį sudoroti, suzeptus rūbus skalbiančios kantruolės. Vienintelė vieta joms pasireikštī šioje šventėje - dar kartą išruošti vyrams konkursinių stalą. Bet juk jos tylioji užfrontė - ir taip visus metus aria! Gal būtų galima sugalvoti, kaip jas pagerbti? Joms ir medžiotojų šeimose augantiems vaikams žaismingesnių rungčių pagalvoti? Juk jums "pasigirti ne mēgėjams" - tai papildoma proga pastebeti savo žaviaj, kantriai moterij, įvertinti vaikü sugebėjimus, tai netik padarytų šventę spalvingesnę, bet ir padėtų įvertinti, kiek jūsų hobis priimtinis šeimai, pada-

"Lūšės" būrelio medžiotojai prie "briedžio" traukimė

rytų jus taikesnius.

Apie tai būtinai kviesčiau pagalvoti, organizuojant kitų metų šventę.

Su geriausiais linkėj-

mais LMŽD Ignalinos skyriaus šventės organizaciniam komitetui.

Dalia SAVICKAITĖ

MEDKOPIS AUKŠTAITIJOS NACIONALINIAME PARKE

Visiems jau įprasta, kad rugpjūčio 15-oji - Žolinė, bet kodėl Aukštaitijos nacionalinis parkas tą dieną kvietė į Medkopio šventę? Tuo domėjosi ir šventėje vienėje "panoramininkai", tai reikėjo paauskinti ir rytinėje Lietuvos radio

laidoje, pristatant šią šventę.

Aukštaitijos nacionalinio parko poziciją labai parėmė garsaus etninės kultūros žinovo A.Klimkos išsakyta pozicija. Visos lietuviškos šventės buvo orientuotos į gamtos laikrodžio judė-

jimą, su tuo susietus darbus. Paprastame senosios lietuvių liaudies gyvenime nerasisme nei vieno reikalui ar darbų baro, kuris nebūtų pavedtas specialios dievybės globai. Visą tai žinodami ir kvietėme svečius į Stripeikius, nes pagal senosius tautos papiročius tą dieną būdavo baigiami kopinėti aviliai - reikėjo

bitėms palikti laiko pasiruošti maisto žiemai. Žodžiu, baigdavosi žiedų dovanoto derliaus rinkimas. Kitas aspektas - dievybės, bites globojantys dievai. Bites globojo net du dievai - Austėja ir Bubilas. Lietuvių mitologija byloja, jog Austėja - svarbi ir reikšminga sodžbos deivė, globojanti

Nukelta i 20 psl.

MEDKOPIS AUKŠTAITIJOS NACIONALINIAME PARKE

Atkelta iš 19 psl.

bites ir moteris. Lietuvių tautosakoje šalia moters-audėjos paveikslų iškyla bitės-audėjos įvaizdis, nes gyvenimas buvo suprantamas kaip audeklas, o korių darymas buvo lyginamas su audinio audi-mu. Kartu Austėja saugo priaugantį jaunimą nuo tranų – Bubilo tarnų viliojimo. Krikščionybėje šias funkcijas perėmė moteris ir šeimas globojanti šv. Mergelę Mariją. Bubilas – demoniška dievybė, kuriai rūpi tik pats medutis. Tai soduose siaučiantis, vaisingumo ir prigimties poreikius tenkinantis dievas. Šio dievo buvo prašoma gausaus bičių spietimosi. Šios informacijos pagrindu ir "statėme" šventę. Pirmojoje šventės dalyje vaidilutės aukojo Austėjai medų ir žiedus, kvietė ją nors minutėlei pamiršti rūpescius ir iš-

renginių pagalbininkė) ir šventėn atėjusi nepamiršo, kad svarbiausias jos rūpestis – žmonės, jų šeimų darna ir sveikata. Tad ji pristatė daug apie medų, jo vartojimo tradicijas ir gydomąsių savybes žinančius vyru – LŽŪU profesorių A. Straigį, Lietuvos apiterapeutų asociacijos prezidentą doc. A. Baltuškevičių. Apie vaistingąsių žoles kalbėjo Švenčionių vaistažolių fabriko direktorius R. Storukas. Savo kalboje jis paaiškino, kad žoliaivimas – tradicinis šio krašto verslas, o jų fabrikas galėtų padėti žoles renkantiems žmonėms prisidurti vieną kitą pinigelių pragyvenimui, siūlė ūkininkams netradicinių ūkininkavimo būdų – veisti vaistažolių plantacijas. Senovinės bitinin-kystės muziejaus darbuotojams dėkojo ANP direktorius A. Panavas.

Bubilas siautė savo

rajono svečias iš Kauno, žinomas bitininkas, sodininkas A. Amšiejus. Šis puikus ūkininkas, apdovanotas retu aktoriaus talentu, demonstravo, kaip renkamas medus specialiai įstiklintame medsuskyje, o vėliau kvietė linksmintis.

Man, kaip organizatorei, buvo labai džiugu, kad susidarė galimybė rajono gyventojams ir svečiams pristatyti nuostabiai dainuojančias moteris: D. Snarskiene, E. Vaškevičiūtė, I. Ašmiegienė, Ignalinos Č. Kudabos vidurinės mokyklos dainuojančią jaunimelį. Ypatingai maloniai nustebino šventėje apsilankęs ir sutikęs pakankliuoti, dabar Zarasų rajone atostogaujantis senosios lietuviškos muzikos žinovas Vyčinas su šeima. Na, o šventę baigė visų lauktas, Bubilo "žemės miškuoju dievu" pavadintas A. Lemanas.

Kultūrininkams gal įdomi šventės "techninė" pusė. Iki pat renginio pradžios nebuvo aiškus šventės biudžetas. Dėl įvairių nesusipratimų respublikinė bitininkų organizacija prieš pat renginį atsisakė remti jos meninę dalį ir apsistojo ties paskaitinės dalies finansavimu. Bet pasisekė rasti kitus rėmėjus – savo lešomis šventę parėmė muziejaus vedėjas Bronius Kazlas, Ignalinos rajono bitininkų organizacija. Dosniausias buvo Švenčionių vaistažolių fabrikas. Visai netikėtai atradome naujus partnerius ir, regis, jiems patiko mūsų šventę.

Dalia SAVICKAITĖ

lipti iš audimo staklių, nusileisti į šventę. Rūpestingoji Austėja (šiuo atveju grakščioji E. Skripkauskienė, šauni ANP

slėnyje. "Sububėjės", su triukšmavęs jis sukvieta visus savo slénin - natūralios gamtos amfiteatrą. Šiuo atveju tai mūsų

Dvidešimtas šeimyninis žygis prasidejo prie Dringio

Žygių automobiliais – sena Kauno turistų klubo tradicija. Pirmas šeimyninis žygis su autorailio varžybų elementais organizuotas 1982 m. "Šeimos-82" maršrutui pasirinktas dabartinis Trakų istorinis nacionalinis parkas. Kiekvienais metais vasarą palydint vis kitame Lietuvos kampelyje, nacionaliniai parkais giliau susidomėta 1999 m. "Šeimoje-99" didesnė maršruto dalis apėmė Dzūkijos, "Šeimoje-2000" – Žemaitijos nacionalinį parką.

Jubiliejiniams 20-am žygiui-raliui "Šeima-2001" pasirinkta toks unikalus kampelis Ignalinos, Utenos, Švenčionių, Molėtų rajonuose. Žygis skirtas daugelyje ankstesnių "Šeimų" gidu buvusiui Kauno turistų klubo aktyvistui, keliautojui, aktoriui, istorikui, muzikantui ir, žinoma, geram draugui Valentiniui Markevičiui atminti.

Dvieju savaitgalio dienų keliaujančių šeimų švente vadinamame turistiniame renginyje šeštadienį važiuojama vilkstine iškandin švytureliais mirkšinčios policijos mašinos, sekmadienį maršrute výkdomos šeimyninio turistinio ralio varžybos. Jose šeimyniniai automobilių ekipažai orientuoja pagal žemėlapį ir organizatorių sudarytą trasos legendą, nustatytu laiku turi atsižymeti laiko kontrolės punktuose. Nebūna profesionaliam autorailiui būdingų greičio ruožų: kai įprastiniais būtiniais automobiliais ralyje dalyvauja tėvai su vaikais, rungtys būna kitokios, dažniausiai – turistinės.

Nacionalinis parkas iš

pirmo žvilgsnio sukelia valstybės valstybėje įspūdį. Kauno turistų klubo žmonėms sunkumų susidarė prieš devynioliktais žygį "Šeima-2000" Žemaitijos nacionaliniame parke. Ypač sunkiai su parko administraciją sprendēsi nakvynės prie Platelių ežero klausimas. Aukštaitijos nacionalinio parko administracija "Šeimos-2001" tikslus ir uždavinius suprato be didelių aiškinimų, visi klausimai iškilo tik dėl sėkmės žygyje ir didesnio efektyvumo populiarinant turizmą, keliautojų traukai į Ignalinos kraštą didinant...

Pradiniu "Šeimos-2001" punktu ir nakvynės vieta pasirinkta poilsiautė Dringio ežero šiauriniame krante prie Vaišniūnų kaimo. Šeštadienio ryta į vilkstinę susirikiavę automobiliai pasuko mažuoju Aukštaitijos nacionalinio parko žiedu. Važiuojant Ignalinos-Giunučių keliu, karavano ilgis siekė tris kilometrus, sustojus "susispausdavo" iki 600 metrų. Lankytasi senovinės bitininkystės muziejuje, Ladakalnyje, Giunučių piliakalnyje, Palūšės bažnyčioje. Žinoma, suspėta pamatyti svarbiausius objektus, kurie pavadinti "perliukais", todėl realu tikėtis, kad nemažai šeimų ateityje atostogauti susivilius šia šiame regione, pabūti tame norės ilgiau. Kaip sakė ANP direktorius Algirdas Panavas, tokios turizmo plėtros administracija ir siekia. Žygio gidas pareigas vykdžiusi ANP mokslinė darbuotoja Asta Survilaitė prisipažino kartais nelengvai įtinkanti autobusu atvežtai parko lankytoujų

grupei, o "Šeimos-2001" žygyje buvo lengva bendrauti su dešimt kartų gausiesniu žmonių būriu.

Žygyje vykdomos autorailio varžybos ANP direktoriui nerimo sukėlė, bet neilgam. Nerimas išnyko, kai žygio organizatoriai turinį ralį priešpastatė vadnamam profesionaliajam raliui. Turistiniame ralyje ir papildomos rungtys kitos, ir lankytinose vietose pertraukos paskiriamos. Ralyje "Šeima-2001" tvarkaraščis įpareigojo pabuvoti Šuminų kaime, prie akmens Moko, Kertuojos kaime. Vienu greičio ruožu pakaitalu buvo viktorina – Kertuojos kaime kiekvienas ekipažas gavo 20 klausimų apie dvidešimtyje žygių lankytas vietas. Atsakymus reikėjo atiduoti ralio finiše prie Bebrusų ežero netoli Molėtų. Šios rungties nugalėtojai, nuo 1984 metų dalyvaujančiai Simanavičių šeimai iš Kauno įteiktais Valentino Markevičiaus atminimo prizas.

Nors "Šeimoje-2001" vykdytos autorailio varžybos buvo turistinės, sportinio atkaklumo nestokojo. Bendroje šeimų įskaitoje pirmąjį ir antrąjį vietas pasidalijo vienodus rezultatus (1 min. 52 sek.) pasiekusios Klepackų ir Bagdonų šeimos iš Kauno, trečioji atiteko Kazlauskams iš Panevėžio. Klepackai ir Bagdonai taip pat pirmavo savo vaikų amžiaus grupėse, dviejose jaunesnėse pirmąjias vietas iškovojo Kisieliai iš Kauno ir Vitartai iš Biržų.

20-oji "Šeima-2001" Aukštaitijos nacionaliniame parke savo tikslus pa-

pasiekė. Reikia tikėtis, kažkiek pasitarnauta ir plėtojant turizmą šiame regione. Daug šeimų įsitikino, kad poilsis prie Ignalinos krašto ežerų yra efektyvesnis nei Palangoje. Ižvalgūs keliauninkai pastebėjo, kad Ignalinos krašte didelių derlių neužauginsi, ir vietiniams gyventojams priimtinas kaimo turizmo verslas. Deja, "Šeimoje-2001" šeimų iš Ignalinos, Utenos, Švenčionių, Molėtų rajonų nesulaukta, nebūta ir devyniolikoje ankstesnių. Vystant kaimo turizmą, pirmiausia pravartu patiem pabūti turistais (lygiai kaip nevykėliui prilyginamas generolas, nepabuvęs eiliniu).

Žygis būtų praverčęs net... turizmo informacijos centrų darbuotojams. Kai kuriuose Aukštaitijos TIC į Kauno turistų užduotus klausimus atsakytų nieko gero nepranašaujančiais "nežinau" (klausimai buvo palyginti sunkūs, bet atsakymų ieškoti reikia...) Dar keičiau skambėjo pavieniai gyventojų turistams išparduodančių savo ūkio produkciją, patarinėjimai būti namisėdomis, namuose uždarytus laikyti vaikus...

ANP nėra lankytinų objektų, savo įspūdingumu prilygstančių buvusiai raketinėi bazei prie Platelių, Oginiskių dvarui Plungejė, sovietinių skulptūrų parkui prie Druskininkų, Nemuno deltai, Kernavei... Tačiau verta pažydi gražios gamtos.

Iš penkių Lietuvoje esančių NP "Šeimos" žygio nelankytas liko vienas – Kuršių nerijos.

**Vitas Marčiukaitis,
Kauno turistų klubas**

Norintiems pažinti gamtos paslaptis

Gimsta ekologinis klubas “Kretuonas”

Labai didžiuojamės savo kolega iš Sirvėtos regioninio parko Vytautu Drūteika. Dar 1999 m. jis, su rinkęs grupę neramaus jau nimėlio, patraukė į kelionę po savo parko valdas. Šis būrelis pasirodė beesas ne tik neramus, bet ir kūrybinis, norintis burtis į bendrai veikiančią struktūrą. Kas tai turėtų būti, kaip tai turėtų vykti ir rutuliojo visi kartu susėdė prie laužo. Taip, dar tais pat metais, į klubą “Žuvėdra” susibūrė didelė grupė moksleivių ir mokytojų iš Švenčionių vidurinės mokyklos. Būrys sparčiai

mažėjo, nes Vytautas siekė, kad kiekvienas konkrečiaiš darbais įrodytų, ar yra vertas klubo nario vardo. “Šokėjėlės” ir “kareivėliai”, anot lietuvių liaudies dainos, pradėjo ieškoti kitos veiklos, o “audėjėlės” ir “artojėliai” ir toliau klampos po kemsynus, stebėjo aplinką, žiedavo paukščius ir net to mokė čia atvykusius praktikos atliki studentus. Dabar šiame klube 70 narių.

Dviejų metų veiklos praktika įrodė, kad mokykliniai klubai nėra užtektinai veiksmingi vien todėl, kad

neturi savo saskaitos. Tokiu būdu ir idealiausiai pruošti projektai “maitina” švietimo įstaigas, o ne padeda veikti klubui. Tokių organizacijų mūsų rajone “neįžiūri” savivaldybių vienuomeninių organizacijų bei ekologų fondai, nors ir lieka juose nepanaudotų lėšų. Šie faktoriai ir dar tai, kad danai ir Lietuvos ornitologų draugija pradėjo Kretuono ežero tvarkymo projektą (Kretuonas – paukščiams svarbi teritorija pasaulinio požiūriu), paskatino V. Drūteiką ieškoti naujų darbo su besidominčiais gamtos reikalais formų. Kokią idėją pakičių darančios projektas? Kretuono tvarkymo darbai baigiasi

2002 m. pabaigoje, bet pradėtos tvarkyti teritorijos globos prašysis ir vėliau. Kita vertus, tai nebus veiksminga, jei vietinė bendruomenė, jaunimas, suinteresuoti žmonės nerems, nepalaikys šių iniciatyvų, nepri sidės savo darbais.

Atsirado mintis įkurti visuomeninę organizaciją. Ir vėl įvairiausios idėjos pradėjo kvaršinti Vytauto galvą. Kokia turėtų būt šios organizacijos struktūra? Aišku, kad nesinori apsiriboti vien Aukštaitijos nacionaliniame parke esančio Kretuono ežero problemomis, nes mūsų vaizdingame Lietuvos pakraštyje kiek-

Nukelta į 23 psl.

Išmintingasis G. Galilėjus sakė, kad stebėjimas, praktinė veikla daug išsamiau pristato trokštamą pažinti dalyką, nei sausas teorijos studijavimas.

Besidominčiam gamtos paslaptimis reikia išmokti suvokti gamtos vientisumą. Tam labai padeda praktiniai darbas – herbaro rinkimas. Tai ne tik puiki proga pasivaikščioti po apylinkes, bet ir galimybė suvokti augalų priklausomybę vienas nuo kito, biotopų kaitos dėsnius. Kiekvienas herbaras turi turėti savo paskirtį ir turinių. Ar jūs norite susipažinti su visa savo regiono augalija, ar sužinoti atskiro biotopo (pelkės, pušyno, savo sodybos, pagaliau – šiukšlyno) augalijos sudėti. Reikia žinoti ir herbaro paskirtį: ar jis bus saugomas lentynose – ar eksponuojamas stenduose. Stendiniame variante turi

matytis visas augalas – šakynys, lapai, stiebas, vaisiai ir net jų sėklas. Jei tai “lentytinis”, saugojimui skirtas,

apibūdinimams įrašyti, lupa, aštrų peilių, skutimosi peiliukų, kastuvėlių, kompasą, 80-100 lapų popieriaus,

klijus, spiritą, pincetą.

Apibūdinti augalus reikėtų jų radimo vietoje, kad nerinkume tų pacių augalų. Augalus geriausia rinkti jų žydėjimo metu. Jei augalas žydi anksčiau nei susiformuoja lapija, pirma skrima šakelė su žiedu, vėlesniame žygije – su lapais. Paruoštame lape šis augalas turi būti demonstruojamas su žiedu ir šakele su lapais. Augalus rinkti rekomenduojama sausą saulėtą dieną. Jei augalus rinksite lyjant, džiūdam ije praras spalvą ir formą. Skinti reikia po du augalus. Tokiu būdu, esant reikalui, turėsite kuo papildyti herbarą.

Renkantis augalus reikia juos įdėmiai apžiūrėti ir įsitikinti, ar nėra ten kokių pakenkimų, deformacijų. Kaip surinktų augalų ne reikėtų dėti į déžes, nes jie ten susipainioja ir lūžta. Geriausia juos suvynioti į iš

Nukelta į 27 psl.

Renkame herbarą

séklas reikštų saugoti atskirai, taip užims mažiau vienos. Herbarizuoti reikia ne vien žydinčius augalus, bet ir samanas, kiminus. Ruošiant herbarą reikia atsiminti, kad kai kurie augalai yra saugomi, itin reti. Jų mėgėjiškame herbare ne turėtų būti – už jų naikiniama, kad ir pažintiniai tikslais, yra baudžiama.

Prieš vykstant į mišką rinkti herbaro, reikia pasiruošti. Įsigykite per petį nešiojamą, neperšlampamą aplanką (45x35x20) su kišenėle (25x20). Kišenėlėje turi tilpti užrašų sąsiuvinis atžymoms. Taip pat dar vieną sąsiuvinį augalų

sugeriančio drėgmę (40x30 cm), popierinio, rankšluosčio ritinėli. Einant į mišką nemaisyti ir fotoaparatas. Namuose jūsų turėtų laukti 0,3 mm storio kartono ar braižomojo popieriaus lapai, ant kurių iš vienos pusės turi būti priklijuotas peršviečiamas popieriaus lapas (kad jis būtų lengva pakelti norint apžiūrėti augalą), 10-15 plastinių ar plono statybinio kartono lapų (40 x 30 cm) su skyllutėmis. Iš anksto reikia paruošti virveles, kuriomis bus surišamos šios lentelės džiovinant augalus, keletą sunkių daiktų (pvz., plytu) jų suslėgimui, lygintuvą,

SUKRUTO MEDŽIOTOJAI

Artėjant žiemai sukruto medžiotojai. Net du reikšmingi renginiai medžioklės tema vyko rajone. Pirmasis – lapkričio 11-ąją vykęs Miškininkėse Danilevičių sodyboje – mokslinio pobūdžio. Iš čia organizuotą seminarą rinkosi Vilniaus universiteto zoologai, medžiotojų ir žvejų draugijos Vilniaus skyriaus medžioklės eksperai, miškininkų, gamtosaugininkų atstovai, medžiotojai – žmonės suinteresuoti protingu ir planingu medžioklės verslo vystymu. Miškininkės įsikūrusios šiaurinėje Aukštaitijos nacionalinio parko dalyje, o čia ir Vilniaus universiteto Medžioklėtyros ir medžioklėtvarkos mokslinių tyrimų ir mokymo bazė. Kodėl čia? Matyt, todėl, kad ANP tvarkymo taisyklos padėjo išsaugoti faunos įvairovę, gamtinius biotopus, senasias verslo tradicijas. Gamtos

mokslų fakulteto Zoologijos katedros docentas dr. Egidijus Bukelskis pristatė opiausias problemas – ar gali maštanti džiojantys. Štai, kad ir numatyta galimybė medžioti bergždžias elnių pateles. Ta nuostata ypač palanki medžiotojams –

džiojantys. Štai, kad ir numatyta galimybė medžioti bergždžias elnių pateles. Ta nuostata ypač palanki medžiotojams – džiojantys. Štai, kad ir numatyta galimybė medžioti bergždžias elnių pateles. Ta nuostata ypač palanki medžiotojams –

klės tradicijomis garsėjančiu šalių praktikoje naujodamas ir vadinas nasis tylusis varymas. Ši būda vėliau buvo bandyta iliustruoti praktiskai. Nors tądien šūvių nepasigirdo, bet visi turėjo galimybę dalyvauti tokiam vystyme, o jo pasekoje apžiūrėti besiganančius gyvūnus lyg fotonuotraukoje. Tokiu būdu galima tinkamai įvertinti gyvūno selekcines (t.y. kiek jis gyvybingas) savybes, nuspėsti, ar jis reikalingas bandai, ar paleista kulka padės miško gyvenimui, ar ne. Visuomenė medžiotojams užkrauna savas problems. Itin aktuali šiandien – pasiutligės išplitimas. Paskaičius šiandienos nuostatas, regis, kad pasiutligės plėtimas tiesiog skatinamas. Atsiradus nors vienam pasiutligės židiniui, aplink keleto kilometrų spinduliu skelbiamas pasiutligės židinys, uždraudžiamas žvėris medžioti maistui. Tokiu

Nukelta i 24 psl.

Gimsta ekologinis klubas "Kretuonas"

Atkelta iš 22 psl. vienas kupstas prašosi dėmesio. Juolab, kad čia besiribojančios dvi apskritys (Utenos ir Vilniaus), rajonai "sukapoją" saugomas teritorijas į administraciniės priklausomybės gabalus (ANP, Labanoro regioninis ir t.t.). Idomu, kad Švenčionių rajonas turi daugiausia saugomų teritorijų (gabaliukų) Lietuvoje. Kebloka? Bet Vytautas nebūtų Vytautas, jei to nesutvarkytų. Buvo

nutarta sudaryti Tarybą. Tarybos nariais tapo suinteresuoti moksleiviai, ANP, Sirvėtos ir Labanoro regioninių parkų atstovai, Švenčionių rajono valdininkai. Savo veikloje jie sieks skatinti tiriamą, gamtosauginę, propagandinę veiklą. Tuo pačiu formuos nevertotojišką "žaliajį" mastyseną, koordinuos ekologinio švietimo bei praktikos darbus, kurs mokomają bazę ir stengsis įdarbinti šiomis proble-

momis suinteresuotus žmones. Šią visuomeninę organizaciją Taryba nuteė pavadinti ją subūrui "Kretuono" vardu, o savo tikruoju gimtadieni laiko 2001 09 19, nors ištatai sako kitą. Šios organizacijos būstine – Reškutėnų Ryto draugijos pagrindinėje mokykloje. Šios organizacijos lėšas sudaro nario mokesčius, projektinės lėšos, įvairios aukos ir kitos paramos šiai veiklai formas. Jūs taip pat galite tapti šios taurios veiklos skatintoju – rėmėju.

Klubo Taryba labai laukia suinteresuotų rajonų švietimo skyrių, ekologų dėmesio ir žada ne tik prašyti pagalbos, bet ir visokeriopai padėti jiems organizuojant, aktyvinant ekologinį judėjimą bendruomenėse. Vytautą Drūteiką, koordinuojantį ir organizuojantį šios struktūros veiklą, Jūs galite rasti Švenčionių rajone įsikūrusioje Sirvėtos regioninio parko direkcijoje.

Dalia SAVICKAITĖ

SUKRUTO MEDŽIOTOJAI

Atkelta iš 23 psl.

būdu ten iš viso nustoja ma medžioti ir taip suda-roma ramybės zona, o li- ga sparčiai plinta. Pvz., žinoma, kad šeškas daugiau kaip pusės kilometro spinduliu nevaikšto, o jam susirgus pasiutlige draudimai tie patys. Kaip teisingai elgtis tokioje si-tuacijoje?

Apie Europos Sajungos direktyvų igyvendini-mą kalbėjo vyriausasis medžioklės ekspertas E. Tijušas. Šios direktyvos numato visiškai uždrausti bebrų ir vilkų me-džioklę. Tai medžioto-jams formuoja skirtingus uždavinius. Ar iš tiesų šiandien mes galime taip laisvai medžioti vilkus,

ar jų ištisies tiek daug? Gal spėjamai jų padaryta žala - tai valkataujančių šunų kuriuos gina "Gyvūnų globos" įstatymas, darbas? Kaip miške sugauti tikrą valkataujantį šunį? Didelių plėšrūnų trūku-mą paliudija ir išplitusi bebrų populiacija. Ne-tekė šių priešų, nešaudomi žmogaus, jie sugeba "pasidaryti vandenį" net ten kur jo nebuvo, tuo pačiu keisdami visą eko-sistemą. Cia gal kaip tik ir vertėtų prisiminti se-nuosius šio verslo niuan-sus – koks delikatesas bebro uodegos patiekalai, įdomios kailio sa-vybės. Bebrų medžioklei reikia taikyti ir naujau-sias tradicijas – tykojimą iš bokštelių, nes po 2004-ųjų jų skaičiaus re-guliuoti nebebus galima.

Lapkričio 17-ąją nau-ją parodą salę atidarė Ig-nalinos kultūros namai. Labai šaunu, kad ją ati-darant buvo nutarta eks-ponuoti medžioklės tro-fėjus. Tai atspindi tradi-cinį šio krašto verslą, kurį salygoja miškingos vietovės. Virš 30 rajono medžiotojų ir mūsų krašties, medžioklės trofėjų ekspertas A.Trus-kauskas demonstravo virš 400 eksponatų (apie 100 – svečias). Paslau-giai kultūros darbuotojų pateiktas sienas Ignalinos medžiotojų ir žvejų drau-gijos nariai papuošė per-galingų kovų trofėjais.

Keletas medžiotojų įruo-še personalinius stendus. Bene įdomiausias ir pa-traukliausias iš jų – O. Sosunovo. Kodėl? Nors medžiotojai ir skundžia-si, kad juos vadina krau-geriais, bet tik O. Sosu-novo stende matėsi, kad medžiotojas ne tik medžiotojas, bet ir žmo-gus, sugebęs matyti gam-tos grožį, gyvūnų joje, sugeba užfiksuo-ti regi-nius tapybos darbuose. Parodą labai sutaurino kultūros namų darbuo-tojų prisilietimas – liau-diškos tradicijos fonas, poeziija, unikali Ignalinos urėdijai priklausanti G. Černiaus medžio plasti-kos darbų kolekcija medžioklės tema, įdomus J.Kardelio demonstruo-tas medžioklės suveny-ras. Kadangi tenka daly-vauti aptariant medži-o-tojų veiklą, žinau, kad jie atlieka galybę naudingu-

ir gamtai reikalingų darbų: šeria žvėris, daro édžias, švenčia šventes, laikosi tradicijų, krikštija naujus narius... Labai gaila, kad draugija pilnai neišnaudojo jiems taip maloniai kultūrininkų su-teiktos galimybės paro-dyti savo veiklos subtili-ąsias puses būrelių sten-duose. Bet kokiu atveju tai sveikintinas reiškinys, nes kitakart prieš šaunant medžiotojas pagalvos – ar galės savo trofėjų pa-rodyti parodoje atsilankantiems ekspertams... Pasveikinę ir pasidžiaugę vienas kitu, medžiotojai perdavė mikrofoną rajo-no kultūros skyriaus vir-šininkui. Pastaroji džiau-gėsi ne tik kupančiu medžiotojų entuziazmu, bet ir besiformuojančia tradicija ir naudodamas proga pristatė šios vasa-ros įvykius Ignalinoje užfiksavusį filma "Aš norēčiau čia gimti...".

Tai filmas, pasakojantis apie Ignalinos 135-ąjį gimtadienį, o tuo pačiu gražiai pristatantis sena-sias krašto legendas, krašto istoriją ir nūdieną. Šio filmo operatorius A.Artemjevas, o režisie-rius ir visi kiti filmą ku-riantys viename A.Jele-niausko asmenyje. Norisi tiketi, kad ir legendiniam medžiotojui A.Truskaus-kui filmas paliko gerą įspūdį, jam, taip daug ke-liaujančiam po pasauly, papasakojo kuo šiandien gyvas gimtasis kraštas. Noriu tiketi, kad šio krašto sūnus savo firmos svečiams, pageidaujan-tiems medžioti Lietuvo-je, pasakodamas apie sa-vo trofėjus, eksponuoja-mus Trakų pilyje, suras laiko pademonstruoti šio filmuko kopiją ir pasigir-ti jį užauginusiu Lietuvos pakraščiu.

Dalia SAVICKAITĖ

AR POLITIZUOTI AŽUOLYNUS?

2001-11-23 dienos "Lietuvos ryto" priede "Savaitgalis" p. T. Kontrimavičius mąsto Anykščių ažuolyno tema, užsimindamas apie Aukštaitijos nacionaliniame parke augančius prezidentų ažuolus. Manau, kad tai jis paraše apimtas pirmojo išpūdžio, neįsigilinės į situaciją. Noriu pakalbėti apie gamtos politizavimą labai siaura tos temos vasele.

Ažuolynai – reliktiniai Lietuvos reiškiniai, šventovės, jų giraitės savaime nuostabios, tad kam reikia jų sodinimą apvilkti politika? Ažuolynų sodinimo akcijos turi gražinti, o ne politizuoti Lietuvą. Kiek plačiau apie Parke pasodintų ažuolų istoriją. 1997 m. Ignalinos r. tautininkai iniciavo A. Smetonos ažuolo "at sodinimą" ant Ginučių piliaukalnio, nors, kaip savo atsiminimuose pasakoja visai šalia šio piliaukalnio užaugęs, dabar gamtos mokslų daktaras L. Šidla (ANP leidinys "Ladakalnis" 1997, Nr.4(53)), tam nebuvo istorinio pagrindo, nes čia prezidentas niekada nesodino ažuolo. Jį sodino kunigo J. Breivos (artimo A. Smetonos draugo) vadovaujami pasieniečiai. 1997-ųjų Utenos paminklotvarkos specialistai - konservatoriai, sužinoję,

kad ažuolo sodinti atvažiuos politinis oponentas Prezidentas A. Brazauskas, anot straipsnio autorius L. Šidlos, pradėjo grubius politinius žaidimus ir pademonstravo piliaukalnio istorijos nežinojamą, uždraudę Prezidentui čia sodinti ažuolą. Tokiu būdu tuometinis Prezidentas A. Brazauskas pėstute nukeliavo link greta esančio Ladakalnio ir ten pasodino ažuolą už AA Prezidentą A. Smetoną ir save. Belieka žavėtis Prezidento A. Brazausko sugerbėjimu nepasinaudoti užimama po saule vieta, tolerantišku požiūriu į gan vaikišką politizuotų pareigūnų aikštijimąsi.

T. Kontrimavičiaus požiūris į tvarkančius Ladakalnį labai neteisingas. Tarp brolių lietuvių gyvuojanti politinė konfrontacija verčia taip elgtis. Pradžioje prie kiekvieno ažuoliuko buvo ir vardinė len-

telė. Teko jas nuimti, nes vieniems nepriimtinis A. Smetona, kitiems – A. Brazauskas. Kiekvienas čia atsilankantis jaučia pareigą išreikšti savo politinę poziciją, najindamas jam nepatinkančio politinio veikėjo ažuoliuką ar jo aplinką. Šiandien mes ažuoliukus prižiūrime taip, kad jie įgytų jėgas augimui ir savo didybe sugebėtų sustabdyti kenkėjo ranką. Dabar daug palankiau, kad šios gražios, spontaniškai gimusios Parko žmonių idėjos apie Prezidentų ažuolą alėją netryptu besipešančių lietuviacių batai. O ta "nešienauta pieva" tūlą politikuotojų sustabdo, nes pastarasis, brisdamas per žolę, gali kojelės susitepti... o tuomet ir pamasto, kad verčiau nereikšti savo politinė ambicijų. Sunku rasti pakantos pradą politinės aistros užvaldytame... juo labiau, kad išsilieti

galima ant nemokančio oponuoti medžio. Retam tai atrodo žmogaus sodintas augalas – jis tampa politiniu simboliumi, atributu.

Graži idėja užauginti Lietuvos Prezidentų ažuolus šiandien ANP darbuotojams kainuoja daug vargo. Igyta patirtis rodo, kad reikia visuomenei aiškinti elementarius gamtos gyvavimo dėsnius, kad suvoktų, jog visuomenės vystymosi dėsniai, priklausomybė viena nuo kito mažai kuo skiriasi. Subalansuotai besivystančioje visuomenėje reikia žinoti tai, kas elementaru – tolerancija, pakanta, grožis, darna – stai kertiniai akmenys. Šiandien Prezidentų ažuolų idėja gyvena, parkiečiai įvairiausiais būdais saugo ir globoja ją, tikisi jos vystymosi: trečiojo – prezidento gamtosaugininko V. Adamkaus rankomis sodinto ažuolo. Nesubrendusi šiandienos visuomenė sukuria daug rūpesčių čia dirbantiems, bet juk pasakosime vaikams... O tiems, kurie ruošiasi kurti vardinius ažuolynus, dalydamiesi savo patirtimi, siūlome prieš tai darant gerai pagalvoti ir įvertinti savo jėgas.

Dalia SAVICKAITĖ

TRADICIJA + IŠRADINGUMAS + **HIGIENA**

Lapkričio 15 d. daugiau nei 40 Utenos apskrities gyventojų, besidomiščių kulinariniu paveldu, susirinko Ignalinos seniūnijos salėje į kulinarinio paveldo projekto koordinatorės apskrityje V. Krausauskienės organizuotą seminarą "Kulinarinio paveldo tinklo narių veikla Pietų Švedijos Skonės regione". Kodėl minima būtent ši geografinė vietovė? Būtent Skonėje Švedijoje ir Bornholmo saloje Danijoje 1995 metais buvo sukurta kulinarinio paveldo koncepcija. Tieki abiejų regionų valdžia, tiek vienos verslininkai pajuto poreikių kartu propaguoti ir ugdyti kulinarinį regiono savitumą, išskirtinumą vieningoje Europoje. Kad tai perspektyvu ir reikalinga rodo jau tai, kad 1998 m. buvo įkurtas Europos regionų kulinarinio paveldo tinklas, kurį iš dalies finansuoja Europos komisija. Regionų kulinarinio paveldo tikslas – be vargo pasiūlyti turistams ir vartotojams tradicinių regioninių maistą. Atrinktuose restoranuose, užeigose, kaimo turizmo sodybose svečiai visada gali rasti patiekalus tiesiogiai susijusius su regionu. Ūkininkai, parduodantys savo produkciją restoranams ar perdibėjams arba tiesiogiai vartotojams, taip pat galiapti kulinarinio paveldo tinklo nariais. Pagrindinis reikalavimas pagiedaujantiems dalyvauti projekte – gaminiai turi būti vietinės kilmės maisto produktų ir prisidėti prie palankaus regiono

įvaizdžio kūrimo. Tai ne vien maisto propagavimas, tame akcentuojama turizmo, žemės ūkio, žuvininkystės bei specifiniai regiono kultūros bruožai. Bene svarbiausias dalykas – besiformuojantis bendradarbiavimas tarp vienos ūkininkų, maisto perdibėjų, kavinės, prekybinių, turizmo organizatorių, kultūros darbuotojų.

Utenos apskrityje jau 7 žmonės realiai įsitraukė į šio projekto vykdymą, net du jų Ignalinos rajone. Gražiu kulinarinio paveldo logotipu, reklamuodami savo produkciją, veiklą, jau galés pasipuošti VšĮ turizmo centras "Palūšė" darbuotojai ir garsieji kaimo turizmo verslo puoselėtojai Danilevičiai iš Miškinėkės. Bene įdomiausia seminare buvo filmuota medžiaga, kurią peržiūrint buvo galima diskutuoti, aiškinti. Septynetas iš apskrities keliavo po Skonės regioną. Lygindami savo ir švedų veiklą, visi vieninių tvirtino, kad mūsų biurokratija labai apsunkina planų įgyvendinimą. Norint užsiimti šiuo verslu, reikia surinkti net 18 parašų. Visi vieningai teigė, kad vargas apsimoka, garantuoja daug pigesnę reklamą pasaule ir šalies informacijos sklaidoje, o tuo pačiu ir lankytųjų skaičių. Ūkininkas, realizuojantis užaugintą surinktą sugautą žaliaivą, uždirba daug mažiau nei pateikiantis produktą. Todėl Švedijos kaimo moterėlės buriasi į grupeles ir, nusipirkusios nedidukę

perdirbimo įrangėlę, ruošia įvairiausias uogines, padažus, pagardus, įpakavimo indelius puošia jaukiomis skepetaitėmis. Jų produkcijos galima rasti visose kulinarinio paveldo ženklu pažymėtose įstaigose. Taip jis uždirba daugiau, o tuo pačiu formuoja savitą regiono vaizdą. B. Danilevičienė stebino stulbinantis avininkystės beužiimančių išmoningumas. Fermų savininkai augina avis. Čia pat įsikūrusi skerdykla, parduotuvė, kurioje prekiaujama šimtais avienos gaminių: žaliaiva, pusfabrikačiai, paruošta produkcija... Šalia – avienos patiekalų kavinė, kurioje prekiaujama ir avies kailio dirbiniais, joje suolai dengti iš pačių mažiausią avikailio atraiželių siūtais kiliomelėliais. Šalia pristatomata ir visa regiono kulinarinio paveldo produkcija. Viskas gerai apgalvota ir ekonomiška – o jūs pagalvokit, kiek žmonių papildomai gauna darbą! Vienas šauniausiu šio projekto tikslų, kad kiekvienas jaime dalyvaujantis skatinamas užsiimti tuo, ką moka, o bendradarbiaujant gaunamas pelnas. Žemdirbys augins ir perdibrs, atliekamą produkciją paruos maistą gaminančioms įstaigoms, gaminis suvenyrus, o turistai ir kultūrininkai pristatinės visuomenei ir taip vienas kitam padėdami vilios į ši kraštą žmones, pasiilgusių savitumo, išrankius turistus-pirkėjus, biudžeto pildytojus. Gera įsivaizduoti, kaip obuolingo

mūsų krašto močiutės, susibūrusios draugėn, spaudžia obuolių sūrį, kita mi na stakles, ausdama juoste lę jam papuošti, o trečia, nusipirkusi vytelių, pinakraitelę jam sudėti. Štai jums ir patraukli, greit negendant prekė. Tik laiky kis higienos bei LR įstatymų reikalavimų!.. Ir tikėk savimi.

Dar daug įdomių da lykų tuomet išgirdome. Pvz., ten kepmi šakočiai iš baltymų, nes ši žaliaiva kepat nevarva – mažiau nuostolių. Kartu su šakočiu parduodamas ir peiliukas jam pjaustyt (štai jums ir suvenyras!). Beje, švedų šakočio tradicijai jau per 400 metų. Ar įsivaizduojate fermos, kur auginami kalakutai, parduotuvėje per 100 rūšių šio paukščio produkcijos! Ar jums nebūtų įdomu vegetariškai papietauti šilt namyje, kuriame auginami pomidorai, įrengtoje kavinėje? Daug barjerų, daug reikalavimų, bet viskas įmanoma, to norint. Jei pageidaujate gauti platenę informaciją apie tai Utenos apskrityje – tel. (8-239) 55838, el. paštas vyda@utena.aps.lt, o vienos Europos veiklos informacija internete www.culinary-heritage.com.

Seminaro pabaigoje paveldo patiekalo degustacija "Palūšės" kavinėje. Gaila, kad neatsiliepėte į kvietimą ir neatsilankėte. Bet geriau į ją uzsukti vėliau, nei niekad. Bandykite, ragaukite, kritikuokite ir girkite, o "palūšieciai" stengsis tobulėti.

Dalia SAVICKAITĖ

Renkame herbarą

Atkelta iš 22 psl.

anksto sunumeruotą vandenį sugeriantį popierių, o jų pavadinimą, datą, radimo vietą užsirašyti į taip pat iš anksto sunumeruotą sasiuvinį tuo pačiu numeriu pažymėtame puslapyje, kaip ir vandenį sugeriantis popierius. Gržus iš miško šiuos duomenis reikia perrašyti ant būsimo šio augalo herbaro lapų.

Nuo medžių ir krūmų nujaunamos šakelės su keliais lapais (tokio dydžio, kad tilptų 40-30 cm lape). Žolinių augalų, kurių šaknys didelės ir mėsingos, išilgai atjaunama 0,5 cm nuopjovą ir tokio pat storio šaknies žievę.

Didelius augalus, kurie netelpa ant standartinio po-

pieraus lapo, reikia kiek įmanoma sulankstyti. Jei ir tokiu būdu neįmanoma sutalpinti, reikia nupjauti dalį (10-16 cm) stiebo su šaknimi, vidurinę stiebo dalį (20-25 cm) ir viršutinę augalo dalį su žiedais. Nupjautus ir iškastus augalus nuvalyti nuo dulkių, žemės, drėgmės ir atsargiai dėti ant popierinio rankšluosčio. Iš viršaus dedamas kitas popieriaus sluoksnis. Taip eksponatai vienas po kito dedami į aplanką. Gržus eksponatai dar kartą atidžiai peržiūrimi ir sutvarkomi. Vėliau drėgnus popierius pakeiskite sausais, o panaudotus išdžiovinkite – vėliau galėsite naudoti vėl.

Išskleistus ant sausų popierinių rankšluosčių auga-

lus deda ant plastmasinių ar kartoninių lentelių, kurios grupuojamos po 5 št. ir su-rišamos. Smulkesnieji augalai viduryje, stambesnieji – išorėje.

Kuo greičiau išdžiūs augalai, tuo natūralesnė bus jų spalva. Todėl augalų paketai turi būti nedideli, juos reikia dėti sausai, geriausiai sau-leton vieton. Jei augalai džiovinami kambaryje, ryšlius būtina atristi kas 6-8 val., o jei karštoje saulėje – kas 2-3 val. Jei augalus džioviname ant radiatoriaus, popierų reikia keisti kas 1-2 val.

Labai storas šaknis prieš džiovinant reikia 1 min. palaikti verdančiam vandenynę. Dylgiuotus augalus reikia supresuoti lygintuvu per 4-5 popieriaus lapus. Storalius ir drėgnus augalus taip

pat reikėtų džiovininti lygintuvu pastoviai ilginant presavimo laiką. Nuo spygliuočių herbare dažnai nubyra spygliai. Norint kuo ilgiau juos išlai-kyti, reikia pamerkti į 96° temperatūros vandenį 2-3 minutėms arba į stalių klijus (50 g 1 litrui vandens). Po to reikia juos apdžiovinti ir tik tuomet užsiimti galutiniu džiovinimu. Augalai patalpoje džiūsta 8-10, saulėje 2-3, ant radiatoriaus – 1-2 dienas.

Išdžiovinti augalai prie popieriaus klijuojamai siauromis lipniomis juostelėmis ar prisiuvamimi siūlais. Kiekvieno lapo dešiniajame kampe turi tilpti užrašas: augalo pavadinimas, radimo data, rinkėjo pavardė, suradimo vieta, aplinka.

**Paruošė
Dalia SAVICKAITĖ**

TAI Į DOMU

NEPAKLŪSTANTI DĒSNIAMS

Žodis "plaštakė" mums dažniausiai sukuria kažko trapaus, gražaus, plastiško įvaizdį. Jos skrydis visuomet romantizuojamas, lyginamas su žiedlapio plazdėjimu vėjyje. Pagal visus fizikos dēsnius plaštakė, ar kitaip drugelis, drugys, neturėtų skraidyti. O mes visi puikiausiai žinome, kad ji skraido ir, maža to, - ji nuostabiai skraido: suka įvairiausias kilpas, staiga kyla į viršų, plastiškai pikiruoja... Šie vabzdžiai tikri aukštajo pilotavo asai. Kai kurios jų rūšys gali nuskristi šimtus ir net tūkstančius kilometrų, o jų pasiekiamas greitis – maždaug 50 km/h. Tik pagreitintas filmavimas padėjo išsiaiškinti drugių skridimo paslaptis. Pasirodo, yra taip: drugio sparnai pirmiausiai kyla į viršų lyg norėdami susilieti į vientisą plokštumą, o po to išsiskleidžia visu pločiu ir vėl susitinka po pilveliu. Kai sparnai kyla į viršų, vis tiek susiliečia ne visas sparnų paviršius. Taip susidaro oro banga, judanti nuo prickinių link užpakalinį sparnelių pakraštelių. Tarp užpakalinį sparnelių pakraštelių ties vabzdžio pilveliu atsiranda ovalinis oro kanalas, per kurį sparnai visa jėga išstumia užspaustą oro srautą ir, lyg reaktyvinio įrenginio išmetamosios dujos, stumia drugį pirmyn.

LYG IR BJAURU, BET REIKALINGA

Gamtoje viskas sutvarkyta – yra kuriantis groži ir gyvybę, yra ją naikinantys ar ginantys, yra ją palaidojantys... Gamta sukurė net savus vabalus-duobkasius. Taip, tokį šiurpų pavadinimą užsitarnavo maitvabalių šeimos atstovai, gamtai teikiantys sanitaries paslaugas. Jie sunaikina dvéselieną, įvairiausias maisto atliekas (organiką). Tuo pačiu jie patrėšia dirvą.

Duobkasiai – gana stambūs (apie 1,5 cm) vabalai, kurių antisparniai apjuosti skersiniai oranžiniai dryžiai. Ūselių pagalba jie jaučia dvéselienos kvapą, būdamai net už keleto šimtų metrų. Paprastai šie vabalai gyvena po vieną. Tik vilijantys ir masinančios dvéselienos dvokas sukviečia juos draugę, kad kartu galėtų organizuoti palaikų likvidavimo procedūrą. Suskridę jie pirmiausiai apžiūri maitą ir dirvą, ant kurios ji guli. Jei dirva užtekinai puri, duobkasiai apstoja dvéselieną tokiais tarpais, kad nekludy-

tų vienas kitam dirbtį ir pradedą iš po jos kasti gruntu. Jei dirva kiesta, o "auka" ne per didelę, būrys duobkasių ją "transportuoja" į tinkamą vietą. Minkštoje dirvoje nedidelius (kurmius, peles, varles, žvirblį dydžio paukščius) jie užkasa net i 20 cm gyli! Įdomu dar ir tai, kad darbas vyksta greitai ir labai sutartinai. Įsi-vaižduokit – per 50 dienų keturi duobkasiai palaidoja 2 kurmius, 4 varles, 3 paukštelius, 2 peles, žuvies vidurius ir 2 gabalus jaučio kepenų. Štai kodėl šiltuoju metų laiku retai pamatome negyvus mažų gyvūnelius kūnus, nors, regis, atsirandant jaunikliams, aukų turėtų padaugėti. Užkasdami savo grobį, vabalai ne tik kaupta sau maisto atsargas. Užkastoje maitoje jie palieka ir savo kiaušinėlius, tuo pačiu aprūpinkami ir savo palikuonis maistu. Taigi, protinėjosi motulė Gamta tvarkosi be galo išmintingai – vieni miršta tam, kad gyventų kiti. Šis neužsidarantis ratas veža ir mus į rytdieną.

ŠIS TAS APIE VARNA

Norédami apibūdinti žioplą žmogų, dažnai lyginame jį su varna. Deja, deja. Šią paukštį mes patys išmokėme būti kito. Daug laiko būdama šalia mūsų, ji gerokai "išlavėjo". Varna kuo puikiausiai atskiria šautuvą nuo paprasto pagalio. Šis paukštis daug mažiau bijo besiartinančių moterų nei vyru. Norédama pasmagurauti sraigiena, ji iš aukštai mėto kiaukutą į skaldą, kol šis sudūžta, atidengdamas gardumyną. Bene įdomiausia tai, kad ji sugeba atskirti, kiek žmonių jėjo ir išejo iš namų (jei tai 4-5 žmonės). Štai jai reikalinga, kad galėtų saugiai pasmagurauti draudžiamu lesalu (žirniais, kitomis sėklomis, neat-sargiai paliktu maistu).

Matyt, norédamos, kad jokie kiti sparnuočiai negalėtų su jomis konkuruoti ar tapti pavojingais, varnos gyvena būriais. Beje, taip ir nuo keturkojų priešų (kaicių, šunų) lengviau apsiginti. Varnos turi ir savo "kalbą". Vos jos akiplotyje pasirodo žmogus, ji tą pat minutę šią žinią praneša visiems toje teritorijoje esantiems gyviems padarams. O kad varnų "telefonas" tikrai operatyvus, visi galime pastebėti, paberbėti lesalo. Grobį pajutusios, jos nuostabiai greitai suskrenda į tą vietą.

Draugiškos, gudrios tos mūsų kaimynės paprastuočiai varnelės!

Paruošė Dalia SAVICKAITĖ

TURIZMO CENTRAS "PALŪŠĖ"

TEIKIAMOS PASLAUGOS

Nakvynė
Maitinimas
Ekskursijos

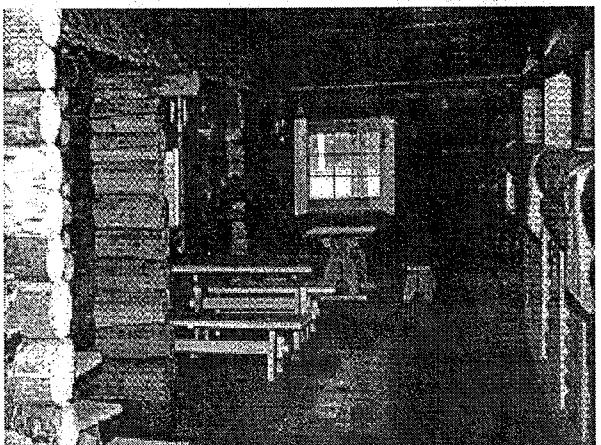
Sportinės varžybos
Kultūriniai renginiai
Žygiai valtimis

Pasivažinėjimas arkliais
Kaimiška pirtelė
Inventoriaus nuoma
Patalpų nuoma

TEIKIAMŲ PASLAUGŲ KAINOS

- Dviviečiai kambariai su patogumais 60-95 Lt parai
(WC, šaltas, šiltas vanduo, vonia, dušas, šaldytuvas. Salygū maisto gaminimui nėra. Žiemą kambariai šildomi.)
- Vasaros tipo nameliai (1,2,3,4-viečiai kambariai) 26-60 Lt parai
(WC, šaltas, šiltas vanduo, dušai atskiroje patalpoje. Salygū maisto gaminimui nėra.)
- Korpusas (1,2,3,4-viečiai kambariai) 25-50 Lt parai
(WC, šaltas, šiltas vanduo, dušas koridoriaus gale. Salygū maisto gaminimui nėra. Žiemą kambariai šildomi.)
- Giniūčių vandens malūnas (2,3-viečiai kambariai) 50-70 Lt parai
(WC, šaltas, šiltas vanduo, dušas, virtuvė bendro naudojimo.)

Valties nuoma 1 valandai - 5 Lt
1 parai - 25 Lt
Stalo tenisas 1 valandai - 2 Lt
Pirtis vakarui - 80 Lt
Pirtis vakarui su sale - 120 Lt
Ekspersijų vadovas 1 valandai - 20 Lt
Vadovas žygiu 1 parai su nakyne - 100 Lt
Pasivažinėjimas arkliais su brička arba
rogėmis 0,5 val. - 20 Lt
moksleiviams - 12 Lt

Tel.: 8-229-52891
8-229-47430
Faksas: 8-229-52891

Elektroninis paštatas:
turizmas.anp@is.lt

Vasaros sezono metu 100 vietų
"Aukštaičių užeiga" laukia Jūsų nuo ankstaus
ryto iki vėlyvo vakaro. Ruošiami banketai,
šventinės vakarienės, uždari vakarai. Žiemą prie
židinio Jus kviečia kita - 20 vietų užeigos salė.

Redakcijos adresas: Palūšė LT-4759, Ignalinos rajonas,
Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija.
Redaktorė Dalia SAVICKAITĖ.
Nuotraukos Antano Panavo ir Artūro Čeponio.
Maketavo UAB "Ignalinos spaustuvė".

Leidėjas: Aukštaitijos nacionalinio parko
direkcija.

Spausdino UAB "Ignalinos spaustuvė".
Užsak. Nr.172.
Tiražas 1000 egz.
Kaina sutartinė